

ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ)

www.pardesitimes.com
ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ pardestimes

ਰਣਜੀਤ ਕੰਦੋਲਾ ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

VOL- 16 No. 405 August 31, 2022 E-mail : info@pardesitimes.com Ph 510-938-7771, 510-516-3536

ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਵੇਗੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਪੀਆਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਆਰ ਲੈ

ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੀਆਰ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਆਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵੱਲੋਂ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਖਬਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਖਬਰ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੀਆਰ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਐਕਸ ਇੰਡੀਆ ਲੀਵ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਿਨਾਂ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਮੁਤਾਬਕ ਟੈਕਸ ਰਿਟਰਨਾਂ ਵੀ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀਆਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਛੁੱਟੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਵਾਏ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਫਿਲੇ ਦਿਨੀਂ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਸਿੰਗਲਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਲ 2006 ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੀਆਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 'ਤੇ)

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਧਾਈ ਸਰਗਰਮੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਵੀ ਆਈ ਯਾਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੱਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਸਥਿਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ

ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਧਾਮੀ ਨੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ

ਰਹੇ ਕੋਝੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਮਹਿਤਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਡੱਫੂਆਣਾ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਇਸਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਰਜਣ 'ਤੇ ਹੋਏ ਤਕਰਾਰ ਮਗਰੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ

ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਉਲੀਕਣ ਲਈ 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ

ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸਬਾ ਡੱਫੂਆਣਾ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਬਰੀ ਤੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਧਰਮ ਬਦਲਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿਖੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੁੱਜਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਥਾਨਾਂ, ਲੰਗਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਨਿਵਾਸਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ। ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਸਥਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ।

Padam Builders Inc.

ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗਾਰੰਟੀ

ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਮੇਲ, ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

Bhupinder Singh Padam

email: padambuilders@gmail.com
Licensed # 1019803

CELL 510-565-6667

3143 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

MK

Driving School

Union City

Sukhi Kaur

sukhi@mkdrivingschool.net
www.mkdrivingschool.net

Student Driver

510-461-6541

ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ, ਆਸਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ

Certified Global Green

Insurance Agent

INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-487-1000

MANN@GGIABA.COM

Mann Insurance Brokers Inc.

4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਰਵਿਊਜੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ	ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ	ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਫਤਰ	ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦਫਤਰ
44808 S. Grimmer Blvd # 208 Fremont, CA 94538 510-657-6444	37-18-73rd St. Ste 401 Jackson Height, NY 11372 718-533-8444	2945 W. Capitol Ave. West Sacramento CA-95691 916-372-448	4491 w. Shaw Ave # 300B Near Costco Fresno, CA 93722 phone 559-271-5511

See me today and get the discounts and service you deserve

Gurbinder S Mavi

Insurance Lic# 0F22244

Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284

988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040

Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com

State farm mutual Automobile Insurance Company, State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

Allstate

You're in good hands.

Avninder Singh

Insurance Specialist, CA Lic. # 0822501

Auto • Home • Life • Health • Business • Commercial

PH. (510) 441-7490

Toll free (877) 441-7490

30042 MISSION BLVD. SUITE 221 HAYWARD, CA 94544

Raj Budwal

(Investment and Financial Advisor)

408-972-8000,

408-835-0202 (Cell)

Budwal and Associates

329 Piercy Road, San Jose, CA 95138

8350202@gmail.com

ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਿਉਂ ਅਚਾਨਕ ਵਧੀ!

ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 500 ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਸਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਵੀ 24 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਸਾਲ 2024 ਦੇ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਆਵੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ travel.state.gov ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਜ਼ੀਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 582 ਦਿਨ, ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 471 ਦਿਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 198 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਜ਼ੀਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 580 ਦਿਨ, ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 12 ਦਿਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 100 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਜ਼ੀਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 510 ਦਿਨ, ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 471 ਦਿਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 197 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਧੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ
ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡੀ ਦਿੱਕਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਬਬ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਵੇਤਾ ਵਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨਾਮਵਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਨੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ।'

ਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਮਨ ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੀ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸੇਪੰਜ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਧੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ
ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿਜ਼ੀਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 158 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਖਬਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 24 ਲੱਖ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਮਨਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜੌਰਜੀਆ ਦੇ ਸੀਐੱਨਸੀ ਕਾਲਜ 'ਚ 'ਐਸੋਸੀਏਟ ਆਫ਼ ਸਾਈੰਸ' ਕੋਰਸ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 6 ਸਤੰਬਰ 2022 ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 19 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਰੀਬ 5 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੱਡੀ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਗੈਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂਕੇ ਲਈ ਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਤਾਰ

ਯੂਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਵੇਂ ਆਵੇਦਕਾਂ ਲਈ Piroirty iVsa (PV) ਅਤੇ Super Piroirty iVsa (SPV) ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਵਿਧਾ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਪੋਰਟਸ ਵਰਕ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਜਲਦੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਟਵਿਟਰ ਹੈਂਡਲ 'ਤੇ 12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਵਿਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਇੰਫੂਕ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਅਰਜ਼ੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦੇਣ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਯੂਕੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਲਕਸ ਐਲੀਜ਼ ਨੇ ਯੂਕੇ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਲੰਮੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਮੈਸੇਜ ਰਾਹੀਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 15 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਯੂਕੇ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ

ਜਟਿਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਉਂਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ 'ਚ ਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਥੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ 90 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਿਨ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਅਸਰ?

ਗਲੋਬਲ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਸਥਾਪਕ ਨਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਾਇਟਮੈਂਟ 'ਚ ਇਸ ਦੇਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਿਅਰ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਦਾ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਡੂੰਘਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਲਜ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਫੀਸ ਭਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਕਾਲਜ ਰਿਫੰਡ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਬਤਾ ਹਾਲੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਐਸਏ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਲੋਕ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟੇਟਿਵ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਕੇ ਨੇ Piroirty iVsa (PV) ਅਤੇ Super Piroirty iVsa (SPV) ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਫੀਆ ਬਣਿਆ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ

ਲੈਂਡ ਮਾਈਨਿੰਗ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਲਾਗਲੇ ਚੱਕੀ ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਬਣਿਆ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰੇਤ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੁਟਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤੀ ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਉਸਾਰੀਆਂ ਲਈ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਡਾਢੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਚੇ-ਲੰਮੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੰਕਰੀਟ ਵਾਂਗ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜਕੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਵੱਡੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ 58136 ਫ਼ੀਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤੀਖਣ ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਾੜਾਂ

'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲੇ ਪੂਰੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਵਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸੈਲਾਨੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ

ਦੀਲੀ ਦੀ ਮਾਰ ਵੀ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਭੂਚਾਲ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਸੂਬੇ ਤੇ

ਇਸ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਨਅਤ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਾਜ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੀ ਚੋਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਨਅਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ

ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਚੇ-ਲੰਮੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੰਕਰੀਟ ਵਾਂਗ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜਕੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਵੱਡੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ 58136 ਫ਼ੀਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤੀਖਣ ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਾੜਾਂ

ਤੇ ਵੱਡੇ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੇ ਸੱਤ ਨੌਜਵਾਨ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਵਗਦੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ ਝੀਲ 'ਚ ਨਹਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਡੁੱਬ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਹਾੜੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਹੁਣ ਬੱਦਲ ਫਟਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਚ ਵੀ ਚੋਖਾ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਰਫ਼ਾਨੀ ਤੋੜੇ ਵੀ ਅਕਸਰ ਵੱਡਾ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਤਦ ਉਹ ਖੇਤਰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਕਟ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ 25 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ ਮੰਡਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਬਾ ਵਾਤਾਵਰਣਿਕ ਤਬ-

ਹਨ ਪਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਖੋਰਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਜੰਗਲ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਦ ਨਾ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਰੱਖਣ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ। ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲੱਭਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 23 ਖਿਡਾਰੀ ਸਨਮਾਨਿਤ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ: ਸਿਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਏ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 23 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ 9.30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਬਰਮਿੰਘਮ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਰਤੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ।”

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਾਨ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਗਦ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਭਰਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਤ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਇਰਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨਗੇ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੋਚਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 29 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ 'ਖੇਡਾਂ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ' ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਉਰਜਾ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਡੀਪੀ ਅਤੇ ਪੀਟੀਆਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਾਕੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਧਨਰਾਜ ਪਿੱਲੇ, ਗਗਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਕੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਜੰਟ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਅਕਾਸ਼ਦੀਪ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖੇਗਾ। ਹਾਲੇਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਰੈਗ ਫਲਿੱਕਰ ਫਲੋਰਿਸ ਜਾਨ ਬੋਲਲੈਂਡਰ, ਟੈਨਿਸ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਮਾਰਟੀਨਾ ਨਵਰਾਤੀਲੋਵਾ ਅਤੇ ਬੋਰਿਸ ਬੇਕਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕੇ

ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਢਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀ ਹਰਲੀਨ ਦਿਓਲ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੈਚ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਾਨਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ

ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ, ਜੇ।ਸੀ।ਟੀ। ਫਗਵਾੜਾ ਤੇ ਰੇਲ ਕੋਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀਆਂ ਫੁਟਬਾਲ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਮਿੰਘਮ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 23 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 19 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਟਲਿਫਟਰ ਵਿਕਾਸ ਠਾਕੁਰ, ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਆਕਾਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ, ਹਾਰਦਿਕ ਸਿੰਘ, ਵਰੁਨ ਕੁਮਾਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਠਕ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ। ਜਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰਾਂ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਲੀਨ ਦਿਓਲ ਤੇ ਤਾਨੀਆ ਭਾਟੀਆ, ਵੇਟ ਲਿਫਟਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੂਡੋ ਖਿਡਾਰੀ ਜਸਲੀਨ ਸੈਣੀ, ਅਥਲੀਟ ਨਵਜੀਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਾਈਕਲਿਸਟ ਨਮਨ ਕਪਿਲ ਤੇ ਵਿਸਵਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੋਅਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਬਜਟ 56 ਫੀਸਦੀ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਖੇਡ ਕੇ 'ਖੇਡਾਂ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ' ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਖੇਡਾਂ ਰਾਜ ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਡਾਂ ਰਾਜੇਸ਼ ਧੀਮਾਨ, ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅਥਲੀਟ ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਣੀ, ਅਰਜੁਨਾ ਐਵਾਰਡੀ ਸੰਜਣ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਤੇ ਗਗਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਉਲੰਪੀਅਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਬਿਸ਼ਨੋਈ, ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੈਡਲਿਸਟ ਭਲਵਾਨ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ, ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਤਗਮਾ ਜੇਤੂ ਜੂਡੋ ਖਿਡਾਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿਟ) ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ 'ਸਿਟ' ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਬਾ ਜ਼ੀਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਟ ਮੁਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਸਿਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਮਨਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਰਵ-ਇਤੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਚਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਿਟ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿਛ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਸਿਟ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਤਰ, ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਨੋਟਿਸ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਟ ਵੱਲੋਂ ਸੱਦੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਸਿਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਪੱਤਰ ਮਹਿਜ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਮੌਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਤਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿਛ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿਛ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਟਵਿਨ ਟਾਵਰ 9 ਸੈਕੰਡ 'ਚ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਨੋਇਡਾ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-93-ਏ 'ਚ ਸੁਪਰਟੈਕ ਟਵਿਨ ਟਾਵਰ (Supertech Tiwn Tower) 9 ਸੈਕੰਡ 'ਚ ਮਲਬੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ 32

ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤਾਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ 3700 ਕਿੱਲੋ ਵਿਸਫੋਟਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਟਾਵਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਸਟ ਮਸ਼ੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਪੂਰਾ

ਇਲਾਕੇ ਧੂੜ ਦੇ ਗੁਬਾਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 40 ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2004 'ਚ ਨੋਇਡਾ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸੁਪਰਟੈਕ ਐਮਰਲਡ ਕੋਰਟ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਮਾਰਚ 2005 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ-4 'ਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਮਿਣਤੀ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਕਲਿਆ ਜੋ ਬਿਲਡਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਜੂਨ 2006 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸ਼ੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲਾਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਪਰਟੈਕ ਨੇ

ਐਮਰਲਡ ਕੋਰਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਚ ਬਿਲਡਰ ਨੇ 11 ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ 'ਤੇ 16 ਟਾਵਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਕਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਜ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ 40 ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਟਵਿਨ ਟਾਵਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰੀਨ

ਪਾਰਕ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2008-09 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਨੋਇਡਾ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਫਰਵਰੀ 2009 ਵਿੱਚ ਯੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਅਲਾਟੀਆਂ ਲਈ ਐਫਏਆਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। FA 'ਚ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫਲੈਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਬਿਲਡਰਾਂ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ 32 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 40 ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਯੋਜਨਾ ਭੇਜੀ ਸੀ।

ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਵੇਗੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ

(ਸਫਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਪਨਸਪ ਵਿੱਚ ਘੁਟਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2002 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖਾਤਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਅਨਪੇਡ ਲੀਵ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਫਸਰ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਦੇਸ਼ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋਰਾਹਾ ਦੇ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਰਾਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਦੋਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ 1970 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

ਸਾਬਕਾ ਐਸਡੀਐਮ ਅਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ (ਬਠਿੰਡਾ) ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ 1970 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਆਰ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ 15 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ 130 ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਤੇ ਨਾਨ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੀਆਰ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਧਾਰਕ ਸਨ।

To buy Home, business or any kind of property

Please consult before finalizing your deal or decision

To get polite and best service call

Gurjeet Rai

DRE 02149422

408-802-5303

Address -
2221 Oakland Road ,
Suite 268 San Jose 95131

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਰਦ ਜੰਗ ਅਤੇ ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਕਾ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਦੀ 91 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਹ ਚਰਚਿਤ ਲੀਡਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਅਤੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ-ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦਰਮਿਆਨ ਚਲਦੀ ਸਰਦ ਜੰਗ (ਸ਼ੀਤ ਯੁੱਧ) ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਤ ਯੁੱਧ ਦਾ ਅੰਤ ਤਾਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਪਤਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਸੋਵੀਅਤ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰੀਪਬਲਿਕਸ (ਯੂਐਸਐਸਆਰ) ਦੇ ਆਖਰੀ ਨੇਤਾ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਭਾਵੁਕ ਸੋਵੀਅਤ ਨੇਤਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਨੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰੈਡੀਕਲ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨਿਸ਼ਸ਼ਤਰੀਕਰਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜਾਂਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੋਬਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੋਵੀਅਤ ਰਣਨੀਤਕ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰੂਸ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਆਚੇ ਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੁਟ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮਿਰ ਪੁਤਿਨ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਰਮਿਆਨ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੂਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਵਾਲਾ ਗੁਆਚਿਆ ਰੂਸ ਦਾ ਮਾਣ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਗੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਅੱਜ ਰੂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੁਖੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯੁੱਧ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰੂਸ ਦਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ, ਅਫਰੀਕਨ ਮੁਲਕਾਂ ਤੱਕ ਰੂਸੀ ਅਨਾਜ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਪਲਟਾ ਮਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਰਾਜੀ ਮੁਲਕ ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਲ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਲ ਭਰ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਵੀ ਮਨਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਤਾਲਿਬਾਨ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਨ ਪਰ ਆਮ ਅਫਗਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਅਸਲੀਅਤ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਅਫਗਾਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ 90 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕਹਿਰ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕ ਬੇਹਾਲ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜੋ ਮੌਕੇ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਫਿਸਲ ਗਏ ਹਨ। ਸਮੁੱਚਾ ਸਮਾਜ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਨੇ ਗੰਭੀਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉਭਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਆਖ਼ਰ 'ਸ਼ੁੱਧ ਇਸਲਾਮੀ ਅਮੀਰਾਤ' ਦੀ ਬਲਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਹਾਲਸਾ ਕੀ ਹੈ? ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼-ਉਦਾਸ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਮਜ਼ਹਬੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ?

ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਤਾਲਿਬਾਨ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੱਟੜ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਬੇਕਸੂਰ ਅਫਗਾਨ ਜਨਤਾ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਬੀਤੇ ਜਦੋਂ ਅਲਕਾਇਦਾ ਦਾ ਸਰਗਣਾ ਅਇਮਾਨ ਅਲ-ਜਵਾਹਰੀ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸਥਿਤ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਏਨੇ ਖ਼ੋਫ਼ਨਾਕ ਅਤੇ ਵਾਂਡੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਹੱਕਾਨੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਟੀਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਇਹੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਸਕਰ ਅਤੇ ਜੈਸ਼ ਦੇ ਦਸਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਨੀ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਆਲਮੀ

ਸ਼ੀਰਾਮ ਚੌਲੀਆ

ਤਮਾਮ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਜਾਂ ਵਿਦਰੋਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਇਸ ਵਾਂਗ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਫਗਾਨ ਸਮਾਜ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਸ਼ਤੂਨ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਜੋ ਇੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਾਤੀ ਸਮੂਹ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਨਵੀਂ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਤੁਲਿਤ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਸਾਲ 'ਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੱਟੜ ਮਜ਼ਹਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਧਮਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਕਾਬੁਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਈ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਿਸੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜਿਹਾਦੀ ਭੀੜ ਆਪਣੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾ ਸਕੇਗੀ? ਸਾਲ ਭਰ ਬਾਅਦ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਾਲਿਬਾਨ 'ਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸਭ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਸ 'ਚ ਗੁੱਟਬਾਜ਼ੀ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੱਟਾਂ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣਾ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ 'ਚ ਆਮ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੱਕਾਨੀ ਗੁੱਟ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰੀ ਗੁੱਟ, ਨਰਮ ਖੇਮਾ ਬਨਾਮ ਕੱਟੜ ਖੇਮਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹਾਵੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਸਰਵਉੱਚ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਨੇਤਾ ਮੁੱਲਾ ਹਿਬਤੁੱਲਾ ਅਖੁੰਦਜ਼ਾਦਾ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਆਈਐੱਸ-ਖੁਰਾਸਾਨੀ ਗੁੱਟ ਉਸ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਈਐੱਸ-ਖੁਰਾਸਾਨ ਨੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀਆ,

ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਬੇਈਮਾਨੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਣਪਣ ਦੇਣਗੇ। ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਗਰਮ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਯਾਨੀ ਟੀਟੀਪੀ ਨੇ ਵੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਟੀਟੀਪੀ ਦੀ ਵਧੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਹੈਰਤ 'ਚ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਏਨਾ ਵਿਗੜਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਲ 'ਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਮਾਮ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਾਬੁਲ 'ਚ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਖ਼ੁਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਚਿਆ ਤਾਲਿਬਾਨ ਉਸ ਲਈ ਭਸਮਾਸੂਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਬਣੇ ਨਵੇਂ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਨਾਂਗ-ਪੱਖੀ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਕਾਬੁਲ ਵੱਲੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਫੇਰਿਆ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਤਕ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਇਸ ਮਦਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵੀ ਸਾਧਿਆ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਹਿੱਤ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੂਨ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਥਾਈ ਟਿਕਾਣਾ ਉੱਥੇ ਫਿਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਬੁਲ 'ਚ ਸਫ਼ੀਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਬਸ ਇਹੋ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨ ਜਨਤਾ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਹਾਲਾਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਉਲਟ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿਤੈਸੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਰਵਾਇਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਅਫਗਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਰਮ ਕੋਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਘੋਰ ਮੁਸੀਬਤ ਦੀ ਘੜੀ 'ਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਦਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੀਨੀ-ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੁੱਚਕਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

Balbir Singh M.A.
Editor in Chief & Publisher
e-mail: bsma54@gmail.com
Tel : 510-938-7771

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Ranjit Kandola, Managing Editor
email-Kandola@macloans.net

Buta Ram joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Sanjeev Garg Kali, Reporter Malwa Area, 96713-53789

RAJ BUDWAL
MEDIA PARTNER / REPRESENTATIVE
8350202@gmail.com 408-835-0202

Web designed www.pardesitimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

‘ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼’ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ

(1) ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ	(10) ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਲ	(19) ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਧੁੰਗਾ	(28) ਹੈਰੀ ਸਿੰਘੂ
(2) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ	(11) ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(20) ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ	(29) ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ
(3) ਗੈਰੀ ਬਸਰਾਏ	(12) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(21) ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(30) ਰਾਜ ਬਡਵਾਲ
(4) ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਾਡਲੀ	(13) ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲ	(22) ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ	(31) ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
(5) ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ	(14) ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ	(23) ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਚਾ ਰਾਮ ਜੀ	(32) ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ
(6) ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ	(15) ਡਾ ਦਲਵੀਰ ਪੰਨੂ	(24) ਜੌਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(33) ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ
(7) ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(16) ਡਾ. ਹਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ	(25) ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ	(34) ਹਰਜੀਤ ਗਿੱਲ
(8) ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(17) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ	(26) ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿਜਰ	(35) ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬੀ
(9) ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ	(18) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ	(27) ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਜਰ	(36) ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ (ਡੀਪੀਈ)

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਬਣ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਕਾਲੀ-ਬੀਜੇਪੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕ੍ਰ-ਪ੍ਰਬੰਧ, ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਾਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੂਚਕ (ਇੰਡੀਕੇਟਰ) ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਕ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਬਿਨਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਏ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਉਪਜਾਊ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਵਿਆਜ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਗੈਰ-ਉਪਜਾਊ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਸਿਰ ਬੋਝੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੌਜੂਦਾ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ, ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਜਨਤਕ ਕਰਜ਼ਾ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਜ਼ਈ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਮਿਣਨ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਕੁਲ ਆਮਦਨ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 2001 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 40 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ 50 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ; ਭਾਵ, 2001 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ 30760 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ 2007 ਵਿਚ 40000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, 2010 ਵਿਚ 53252 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, 2015 ਵਿਚ 86818 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, 2017 ਵਿਚ 153773 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅੱਜ 282000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ 2025 ਵਿਚ 373988 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 2113 ਫੀਸਦ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਹੀ ਮੋੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਕੁਲ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਵੀ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦਾ 416 ਫੀਸਦ ਰਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ 315 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਉਮੀਦ ਲਗਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਕਿਸੇ

ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 8100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ; ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਗਭਗ 10366 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਪਲੇਨੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30000-35000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 55000

ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਘੱਟ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 36000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ, ਭਾਵ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 3500 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 5000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪਿਛਲਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਕੇਵਲ 20000-25000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਘੱਟ ਕੇ ਲਗਭਗ 280000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਰਹੀ ਤਾਂ 20-25 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੱਸਣਾ ਵਾਜ਼ਿਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ, 20-25 ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2017-18 ਤੋਂ 2021-22 ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਅਤੇ

ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਭਾਵ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸੂਚਕਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਮਾੜੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚ ਦਾ 90 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚ (revenue expenditure) ਦਾ ਹੈ, ਸੂਬਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ, ਕੇਰਲਾ 91 ਫੀਸਦ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ

ਖਰਚ (ਚਾਪਿਟਅਲ ਏਪੈਨਦਿਟਰਚ) ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 5-6 ਫੀਸਦ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਅੱਛੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਭਾਵ, ਜੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਰਚ ਦਾ 5-6 ਫੀਸਦ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 16,6 ਫੀਸਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। 12,1 ਫੀਸਦ ਨਾਲ ਕੇਰਲਾ ਦੂਜੇ ਅਤੇ 9,7 ਫੀਸਦ ਨਾਲ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਉੱਚੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ ਪਰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚ ਵਿਚ ਬੱਝਵੇਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ 4711 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ; ਕੇਰਲ 3818 ਫੀਸਦ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ 3515 ਫੀਸਦ ਨਾਲ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਪੂੰਜੀ ਖਰਚ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਫਾਡੀ ਹੈ; ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਖਰਚ ਕੁਲ ਖਰਚ ਦਾ 50

ਫੀਸਦ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਸੂਬੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਣਾ, ਗੈਰ-ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਮਾਲੀਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਣਾ, ਖਰਚਿਆਂ

ਡਾ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ

ਵਿਚ ਬੱਝਵੇਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ, ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਾਰ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। 2017-18 ਤੋਂ 2021-22 ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ 48 ਫੀਸਦ, ਗੈਰ-ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਏ ਦਾ 9 ਫੀਸਦ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੰਡਾਂ ਦਾ 43 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ 65 ਫੀਸਦ, ਗੈਰ-ਕਰਾਂ ਤੋਂ 12 ਫੀਸਦ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦਾ 23 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਜੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਰੋਕ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੈਰ-ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਵੀ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਖਰਚ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਧ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਣਗੇ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਾ ਉਪਜਾਊ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵੱਲੋਂ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਇਵਜ ਵਿਚ, ਸੂਬਾ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਝੱਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਖਾਸਕਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਜੀਐੱਸਟੀ ਤੋਂ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੇਅਦਬੀ, ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਤੇ ਬਾਦਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਭਖਦੇ ਮੁੱਦੇ

14 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਟੀਮ' ਨੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਉਂਦੀ 30 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ 'ਸਿਟ'

ਵਰ੍ਹੇ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਐੱਸਆਈਟੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦ-ਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਤਕ ਇਹੋ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਲਈ ਅਸਲ 'ਚ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰ-ਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਤਦ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ 'ਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ 100 ਦੇ ਲਗਪਗ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ' ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਭਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2017 'ਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਇਸ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਲੰਧਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਰ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾ ਵਾਪਰਨ, ਇਸ ਲਈ ਆਪਸੀ ਫਿਰਕੂ ਏਕਤਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਦਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ

ਸਾਹਵੇਂ ਖੁਦ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੁਣ ਤਕ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਦਾ ਪੰਥ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਢਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਿਛਲੇ

ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਐੱਸਆਈਟੀ ਇਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਗੋਲੀ ਤਤਕਾਲੀਨ ਐੱਸਡੀਐੱਮ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ

ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਵੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਲਟ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਫ਼ੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੰਥਿਕ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਖੋਰਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਲਟਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ 'ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ' ਹੋਣਾ

ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੂਫੀ-ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ, ਭੱਟਾਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ-ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹਿੰਸਕ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਹੌ ਜਿਹਾ ਤਦ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ 'ਦੇ ਪੈਰ ਘੱਟ ਤੁਰਨਾ ਪਰ ਤੁਰਨਾ ਮਟਕ ਦੇ ਨਾਲ; ਦੇ ਦਿਨ ਘੱਟ ਜਿਉਣਾ ਪਰ ਜਿਉਣਾ ਅਣਖ ਦੇ ਨਾਲ'। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਪੈਂਨ ਬਣਾ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਗਏ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ-ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਆਬ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਟੇ-ਵੱਢੇ ਪੰਜ-ਆਬਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਈ 'ਮਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ' ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ 1849 ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ ਭੂਮੀ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸਨ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਦੌਰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ, ਜਨਮ-ਭੋਇਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਵਸਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਪੱਛਮੀ ਯੂਰਪੀ ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਫਰਾਂਸ, ਹਾਲੈਂਡ, ਸਪੇਨ, ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਬਣਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਕਰੀਬਨ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਸਨ ਜੋ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਆਹ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਕੁਆਰਾ ਦੱਸ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਜਾਂ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਤੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਵਸਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧੀ ਜਾਂ ਪੁੱਤ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਐਸੇ ਅੱਧੇ-ਅਧੂਰੇ ਵਿਆਹਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਿਤਾਬਚਾ ਜਨਵਰੀ 2007 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧੀ/ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਉਥੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਗਏ ਹੋਣ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੰਮਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ ਜਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭੂਗੋਲ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ, ਕਾਨੂੰਨ, ਭਾਸ਼ਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਵਸਣ ਲਈ ਉਹ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਤੋ ਧਨੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸ ਭੋਗਣ ਲਈ

ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੰਮਕਾਰ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਭਿਣਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਜਾਂ ਮਰਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਿਤਾਬਚਾ (ਜਨਵਰੀ 2002) ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬਚਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਰਦ/ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇਕ ਐਸਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਣ ਸਬੰਧੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ (9ਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਅਕਬਰ ਭਵਨ, ਚਾਣਕਿਆਪੁਰੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 110021) ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨੰ. : 91-11-24197919 ਅਤੇ 91-11-24674144 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਚੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਤਾਬਚੇ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੀੜਤ ਵਿਆਹਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ

ਕਿਤਾਬਚੇ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੀਜ਼ਾ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ, ਜਾਇਦਾਦ, ਅਪਰਾਧਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ, ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਭਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪੱਕੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ, ਵੇਦੀ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਆਦਿ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼, ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਉਣਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਜੇਕਰ ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਲਾਕਨਾਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਘੋਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਧੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ :

ਕਿੱਝ ਬਦਲੇ ਨੇ ਰਾਹ ਦੇ ਢੋਲਾ,
ਵਾਹ ਵੇ ਢੋਲਾ, ਵਾਹ ਵੇ ਢੋਲਾ।
ਮੈਥੋਂ ਵਧਕੇ ਉਡੀਕੇ ਤੈਨੂੰ,
ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਾਹ ਵੇ ਢੋਲਾ॥

ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਧੂਰੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਵੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 75 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ 'ਚ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ 1153 ਫ਼ੀਸਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ 'ਚ 60% ਕਣਕ ਅਤੇ 40% ਝੋਨਾ (ਚਾਵਲ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ 760 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਕਰੀਬਨ 1315 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਚਾਵਲ ਅਤੇ 5147 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਕਣਕ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਦਾ 50% ਖੇਤਰ ਨਹਿਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ 1857 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਹੋਰਟੀਕਲਚਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ 'ਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪੈਣ ਵਰਗੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਣਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ 1962 'ਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਕ ਸਾਰਥਕ ਕਦਮ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਖੋਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ

ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਰੁਚੀ ਵਿਖਾਈ। ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਅਮਰੀਕਨ ਤੋਂ ਮੈਕਸੀਕਨ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਤ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਉਛਾਲ ਆਇਆ।

ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਦਕਾ ਕਣਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਉਛਾਲ ਆਇਆ। ਹਾਈਬ੍ਰਿਡ ਬੀਜਾਂ, ਨਵੀਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਖਾਦਾਂ, ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਵਧੇਰੇ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸੰਨ 1974 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਮ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵਰਤੇ ਗਏ 31% ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 74 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਇਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 1950-57 ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 1024 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਸੀ ਉਹ 2017-18 ਵਿਚ 5,777 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹਾ ਵਾਧਾ ਝੋਨੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ 892 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 4366 ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਰੁਝਾਨ ਬਾਕੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ

ਵਿਚ ਘਾਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਜਾਊ ਖੇਤਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ।

ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ 'ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਮਾਂ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮੈਕਸੀਕੋ ਅਤੇ ਫਿਲਪੀਨ ਅੰਦਰ

ਮਿਲਿਆ। ਸੰਨ 1960 ਤੋਂ 1980 ਦਰਮਿਆਨ ਪੰਜਾਬ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ। ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਦੁੱਧ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਉਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਹਿਕਾਰਤਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸੰਨ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ, ਉਦੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਰਸਾਤ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸੂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਖ਼ੋਫ਼ਜ਼ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਫ਼ਿਲਹਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਤਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ

ਬਿਉਰੋ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਰਨ

ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਕੌਣ ਸਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ। ਸੰਨ 2017 ਵਿਚ ਦੋ-

ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 20 ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖ਼ਾਨਾਜੰਗੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਟੋ-ਕਲੋਜ਼ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 2017 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਲੋਕ ਨਾਖ਼ੁਸ਼ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਲੁਕਮਾਨ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਡਿੰਗ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸੂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਨੇਤਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ

ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਾਜਾ ਵਡਿੰਗ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ

ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ

ਹਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਰੂਹ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਹੈਲਥ ਸਾਇੰਸ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਮਿੱਥਿਆ ਸੀ।

ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀਸੀ ਨੂੰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਬੋਰਡ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ

ਵੀਸੀ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਦਾਖਲਾ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪੈਸਾ ਗ਼ਰੀਬ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੁੱਟ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਘਾਟਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਯੋਗ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ 'ਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਵੇਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵੀਸੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਵੀਸੀ ਚੁਣਨ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ, ਫੈਕਲਟੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਵੇਂ ਵੀਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਦੀ ਫੈਕਲਟੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਨਰਸਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਚੰਗੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਟਾਫ ਦੀ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਐਮਬੀਏ ਪਾਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਓਪੀਡੀ ਬਲਾਕ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟਰੱਮਾ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪੱਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ

ਡਾ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀਸੀ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵੀਸੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹਰ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਚਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਹੀਂ, ਬੋਰਡ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਰੀਬ 250 ਤੋਂ 350 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਖਰਚਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੁਪਰਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਨਹੀਂ। ਕਿਤੇ ਸੁਪਰਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਲਖਨਊ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਲਖਨਊ ਨੂੰ ਏ ਗਰੇਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ NAAC ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਵਾਂਗੇ? ਫੈਕਲਟੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਵੇਗੀ? ਉਸ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਕਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰੇਨਵੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਪੀਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਲਈ, 'ਨੀਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਲਈ, 'ਸੁਨਹਿਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਫਲ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 75 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਅੰਦਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੇਠ ਘਟ ਰਿਹਾ ਰਕਬਾ, ਮੌਸਮ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਬੇਵਕਤ ਮੌਨਸੂਨ ਆਦਿ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲ, ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਇਓ-ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਕੜੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਧੂਰੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ

(ਸਫਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ) ਲਹਿਰ ਅਧੀਨ ਡੇਅਰੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬੋਰਡ, ਮਿਲਕਫੈਡ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਾਈ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰਲੇ ਵਧੇਰੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚੋਂ 18 ਫੀਸਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ। ਨਾਬਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸਾਨ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਪਰੰਤ 75 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ

ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ 60 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨੁੱਖੀ ਤਾਕਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਝਾਨਾਂ ਤਹਿਤ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਰਗੇ ਅਦਾਰੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਬੱਤੀ ਫ਼ਸਲਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਐਮਐੱਸਪੀ ਸਹੂਲਤ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਨ 2016 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਸਲ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕਦਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਪਦਾ ਯੋਜਨਾ ਫ਼ਸਲ ਦੀ

ਕਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰੇਨਵੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਪੀਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਲਈ, 'ਨੀਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਲਈ, 'ਸੁਨਹਿਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਫਲ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 75 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਅੰਦਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਤਿਆਰ

ਸਾਲ 2014 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਹੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ, ਇਹ ਨਾਮ ਸਨ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ। ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ 'ਚ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ (ਭਾਜਪਾ) ਖੇਤਰੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਣਗੇ।" ਨੀਰਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ ਕਿ ਉਹ 2024 'ਚ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਣਗੇ।" ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੀਰਜਾ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਰਿਪੱਕ ਆਗੂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਚ 15 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।" "ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਵੱਡੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਹੋਰ ਆਗੂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਠੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ।" ਚੌਠੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਗੈਰ-ਮੌਲਿਕ/ਨੌਨ ਓਰੀਜ਼ਨਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਵਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੋਦੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 2014 'ਚ

ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਜੋਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਦਲ ਵੱਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।" ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੌਣ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੀਰਜਾ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਉਭਾਰ 'ਚ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾ ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨਿਭਾ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਇਹ ਸਭ ਵੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।" "ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ

ਇਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 2024 'ਚ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ 2024 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮਹਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 130 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰਿਪੱਕ ਹਨ। "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਜੋ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਣ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।" "ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।" "ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਮੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ।" "ਪਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।" ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਰੁਖ਼ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਐਨਆਰਸੀ ਸੀਏਏ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹੀ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।" ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਾਅਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਜੇਕਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਾਅਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕੇ।"

ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।" "ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।" "ਉਹ 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਜਸਵੀ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜਸਵੀ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਮੋਦੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅਗਲੇ 75 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। 130 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ 'ਆਪ' ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਕੌਣ... ਪਰ ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ- ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਕੇਜਰੀਵਾਲ।" ਪਰ ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਦਮ ਹੈ।

ਅਸ਼ੋਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਸੀਪੀਆਰ ਇੰਡੀਆ ਫੈਲੋ ਰਾਹੁਲ ਵਰਮਾ ਦਾ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਰਾਫ਼ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਅਗਸਤ 'ਚ ਦੋ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਡੇਢ ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਛੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ।" "ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰੀਤਤਾ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮ ਮੋਦੀ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰੀਤਤਾ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਮੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਅਜੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾੜਾ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵੱਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਸਵੀਕਾਰ
ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਉਹ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣ ਕੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨੀਰਜਾ ਚੌਧਰੀ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕਲੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।" ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ, ਜਗਨ ਰੈਡੀ ਜਾਂ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਕੌਣ ਮਜ਼ਬੂਤ?
ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜਦੋਂ 2014 'ਚ ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਈਬ੍ਰੈਟ ਗੁਜਰਾਤ ਸੰਮੇਲਨ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਤਰ੍ਹੰਤ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਨੈਰੇਟਿਵ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਕੌਣ ਤਾਕਤਵਰ
ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਅਕਸ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਅਜੇ 10 ਸਾਲ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਦਿਲੀਪ ਚੈਰੀਅਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ

ਕਾਲੇਕੇ ਦੀ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਸਰਾਂ ਨੇ ਐਮਡੀ ਡਾਕਟਰ ਬਣਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾਇਆ

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ, (ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ)- ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਖ 'ਚ ਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ ਕੁੜੀਆਂ ਹਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੌਢੇ ਨਾਲ ਮੋੜਾ ਲਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਜਿਲਾ ਜਰਨਲ ਸਕੱਤਰ ਜਸਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਸਰਾਂ ਨੇ ਐਮਬੀਬੀਐਸ ਐਮਡੀ ਮੈਡੀਸਨ ਡਾਕਟਰ ਬਣਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅਸਰਦੀਪ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਲੱਬ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਐਮਬੀਬੀਐਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਿੱਸ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਐਮ ਡੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ

ਗੋਰਮਿਟ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਖਣ ਖਾਨ, ਬਸੀਰ ਖਾਨ, ਡਾ. ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਾਲੜਾ, ਦੀਪ ਗਿੱਲ ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਉਂ ਭੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰ

ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੰਬੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ 18 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਮੰਦਭਾਗਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਆਜ਼ਾਦ

ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਨੇ ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜੀ-23 ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਫੇਰਬਦਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਅਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ

ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਚਿੰਨੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ-ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਨਾਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ-ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟਣਾ, ਉਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਨੀ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਸ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ 'ਬਚਕਾਨ' ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਨਮਾਨ

ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ 2014 ਤੋਂ 2022 ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰੇ, ਸਗੋਂ ਪਾਰਟੀ 49 ਵਿੱਚੋਂ 39 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰੀ। ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਜਿੱਤ ਸਕੀ। ਛੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿੱਚ

ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਛੱਡਿਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਾਥ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਦੂਜਾ ਝਟਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨ (ਸਟੀਅਰਿੰਗ)

ਜਾਣ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ' ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਡਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। "ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਸਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਵਕਾਂਸ਼ਾ, ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਨਜ਼ਰੀਆ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸਮ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ।"

"ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਇੰਨੀ ਗੱਠ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।"

"ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ "ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਔਜ਼ਾਰ ਚੋਣਾਂ ਆਪਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।" ਡਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਦੋਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਯਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਉਹ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਅਸੂਲ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਜਿਸ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੱਦ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਨਾਕਿ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅੱਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗੱਠਜੋੜ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ।" ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 2019 ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, "ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਟ ਲਿਆ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ, "ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਤਰਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹੋ।" ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਪਾਰਟੀ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।" ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਕਲਚਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ

ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸੋ-ਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ "ਆਪਣੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ" ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਪਿਲ ਵੀ ਜੀ-23 ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦਿੱਤਿਆ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦੇ

ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਰਹੀ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਮੌਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸ ਦਾ ਹੱਥ

ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਈਜੀ ਓਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰਨ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖੁਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਈਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਸੁਧੀਰ ਸਾਂਗਵਾਨ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਰਾਦਤਨ ਕੋਈ ਰਸਾਇਣ ਤਰਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪਿਲਾਇਆ।

ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਆ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮੈਡੀਸਨ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ।

'ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਏਐਨਆਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ,

ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਈਜੀਪੀ ਓਐਸ ਵਿਸ਼ਨੋਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਪੀਏ ਸੁਧੀਰ ਸਾਂਗਵਾਨ

'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਕੌਣ ਸੀ?
ਸੋਨਾਲੀ ਦਾ ਜਨਮ 1979 ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹਿਸਾਰ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1995 'ਚ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ 10ਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੋਨਾਲੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਹਰਿਤਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਸ, ਨਨਾਣ, ਦਿਓਰ ਅਤੇ ਧੀ ਹਨ। ਸੋਨਾਲੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਟੀਵੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਰਿਆਣਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਸੋਨਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2008 ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਮਹਿਲਾ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹੇ। 2019 ਤੱਕ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸੋਨਾਲੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਫੈਨ ਫਾਲੋਇੰਗ ਸੀ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਪ ਟਿੱਕਟੋਕ 'ਤੇ 2019 ਵਿੱਚ ਸੋਨਾਲੀ ਦੇ ਲਗਭਗ 1 ਲੱਖ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਫਾਲੋਅਰਜ਼ ਸਨ। ਸੋਨਾਲੀ ਦੇ ਵੀਡੀਓ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਿਊਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇਖਦਿਆਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਹਿਸਾਰ ਦੀ ਆਦਮਪੁਰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 2019 ਵਿੱਚ, ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ 2 ਕਰੋੜ 74 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਸੋਨਾਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਸਨ। ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਨੇ ਸੋਨਾਲੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 29 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨੋਈ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਆਈਜੀ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਤੇ ਟਿਕ ਟਾਕ ਸਟਾਰ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਸਾਂਗਵਾਨ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਹਨ। ਲੰਬੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਤਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਦੀ ਧਾਰਾ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੋਆ ਦੇ ਮਾਪੁਸਾ ਦੀ ਡੀਐਸਪੀ ਜੀਵਬਾ ਦਲਵੀ ਨੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੋਆ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਜੁਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੇ ਸਨ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਹੋਟਲ 'ਚ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।"

ਦਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸਬੰਧਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਜੁਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ

ਸੋਨਾਲੀ ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸੋਨਾਲੀ ਦੇ ਭਰਾ ਰਿਕੂ ਢਾਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਐਫਆਈਆਰ ਮੁਤਾਬਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸੋਨਾਲੀ) ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ।" ਗੋਆ ਦੇ ਆਈਜੀਪੀ ਓਐਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਏ।"

ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲਾਏ ਕਤਲ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ
ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ

ਨੂੰ ਅੰਜੁਨਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।" "ਅੰਜੁਨਾ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ 2 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਗੋਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਤਲ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।" "ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸਰਾ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗੋਆ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੋਵਾਂ ਥਾਵਾਂ

ਚੀਨ ਦੇ ਅਤੀਅਲ ਰੁਖ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ

ਬੀਤੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਬੰਧ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਭਰੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਮਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਚੋਟ ਕਰਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੂਨ 2020 ਵਿਚ ਗਲਵਾਨ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਝੜਪ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੁੱਝ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ 1962 ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ

ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗਲਵਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਝੜਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 16 ਦੌਰ ਦੀ

ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਤੀ ਲਈ

ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਤਰੀ ਬਦਅਮਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ ਜਿਥੂਤੀ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ 2016 ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫ਼ੌਜ ਲਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਰਣਨੀਤਕ ਚੜ੍ਹਤ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੀਨ ਦਾ ਜਾਸੂਸੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਯੁਆਨ ਵਾਂਗ 5' ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਹੰਬਨਟੋਟਾ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਰਸਮੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚੀਨ ਦੇ ਜਾਸੂਸੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਡਿੱਗਦੇ ਗ੍ਰਾਫ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਸੰਸਾਰਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਵਿਚ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰੋੜਾ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ

ਫ਼ੌਜੀ ਵਾਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਦੁਵੱਲੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਤਣਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ

ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ

ਡਾ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ

ਯਤਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇ, ਚੀਨ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੀਅਲ ਰੁਖ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ 'ਸਟਰਿੰਗ ਆਫ ਪਰਲਜ਼' ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀ ਅੱਡਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲਮੀ ਅੰਤਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੇ ਅਤੀਅਲ ਰੁਖ ਕਾਰਨ ਹੀ ਦੁਵੱਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਫ

ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਰਹੀ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਮੌਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸ ਦਾ ਹੱਥ

(ਸਫਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ) ਨਾਲ ਸੋਨਾਲੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ।

ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੀ ਸੋਨਾਲੀ
ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹੇ। 2020 'ਚ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੋਨਾਲੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਸੋਨਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਸੋਨਾਲੀ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ

ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।" ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਬਿੱਗ ਬੌਸ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ
ਸੋਨਾਲੀ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾਲੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, "ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੀ

ਹੁੰਦੀ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਕਰਨਗੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੀ? ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਜਿਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਹੁੰਚੀ ਹਾਂ।"
ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਸੀ। ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ 7-8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਹਨ। ਉਥੇ ਘਰ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਮੇਰੀ ਜੇਠਾਣੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।"
"ਉਸ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਰਟ ਫੇਲ ਹੋਇਆ, ਸਵੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਥੇ

ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ।"
2020-2021 ਵਿੱਚ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਬਿੱਗ ਬੌਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ।
ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਵੈਦਿਆ ਸੋਨਾਲੀ ਫੋਗਟ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ - ਤੁਹਾਡੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਿਰੀ ਵਾਰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ? ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, "ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕੀ।" ਸੋਨਾਲੀ ਨੇ ਇਸੇ ਸ਼ੋਅ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਅਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਪਿਆਰ ਜਤਾਇਆ ਸੀ।

Zee foods llc

ਜ਼ੀ ਫੂਡ ਐਲ. ਐਲ. ਸੀ. ਵੱਲੋਂ
ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਫਲੇਵਰ ਵਿਚ
ਕੁਲਫੀਆਂ ਅਤੇ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਪੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ- ਅਕਰਮ ਖਾਨ (ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੇ)

1 (510) 453-1757

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਮਚਾਈ ਤਬਾਹੀ, ਭੁੱਖੇ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ- ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਐਨਡੀਐਮਏ) ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਥੇ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 343 ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ 937 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਐਨਡੀਐਮਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ 14 ਜੂਨ ਤੋਂ ਮਾਨਸੂਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 306 ਮੌਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਅੰਕੜਾ 234 ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 185 ਅਤੇ 165 ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗਿਲਗਿਤ-ਬਾਲਟਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 9 ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਦੇ ਇਸ ਕਹਿਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿੰਧ ਦੇ 23 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਕਾਰਨ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੈਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਜਾ ਜਾਂ ਚੌਥਾ ਚੱਕਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।"

ਭਾਰਤ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕੀ ਹਨ ਕਾਰਨ

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਮਹਿੰਗਾਈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਔਖਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਰੂਸ ਦੇ ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨੂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੂਰਤੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ? ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉੱਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਸੀ ਅਮਰੀਕਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਉੱਤੇ 0.75 ਫੀਸਦ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੀਮਤਾਂ 4.7% ਵਧੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉੱਨਤ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਜੀ 7 ਸਮੂਹ) ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਾਲ ਮਈ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਣ ਦੀ ਦਰ 8.6% ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਵਧਣ ਵਾਲੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਲਈ ਕਈ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਵਿਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਆਈ ਟਿੱਖੀ ਕਮੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੌਕੇ ਅਤੇ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ- ਵਧੀ ਮੰਗ। ਇਹ ਮੰਗ ਇਸ ਲਈ ਵਧੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਲੋਕਡਾਊਨ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵੰਡੇ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੇਬ ਖਰਚ
ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਭੱਤਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ। ਲੋਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਆ-ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬਚ ਵੀ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਾਰਾਂ, ਫਰਨੀਚਰ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਜਾਂ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੋਵਿਡ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ

ਬੰਦ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਜਦੋਂ ਵਧੀ ਹੋਈ ਮੰਗ ਦਾ ਬੋਝ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਖੱਪਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵਧੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਈ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਜ਼ਖੀਰੇ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਤੇਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਜੰਗ ਕਾਰਨ ਕਣਕ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ

ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਨੇ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਪਰ ਹੱਦ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰ ਅਜਿਹੇ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਧੱਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ 8 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਿਆ

ਭਾਰਤ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਰੂਸ ਦੇ ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨੂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੂਰਤੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉੱਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਥੋਕ ਮਹਿੰਗਾਈ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਘਟ ਕੇ 7.04% ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਹਲਾਂ ਇਸ ਨੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿਖਰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਬਾਰੇ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਰਹੀ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ 5.7% ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 6.7% ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਰਬੀਆਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਖ ਦਰਾਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਧਾਉਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਣ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨ ਹਨ - ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਰਨ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਰੂਸ ਦਾ ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਤੇਲ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਢੇ-ਢੁਆਈ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਇੱਕ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਸਮੁੱਚੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ 30-40% ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਰੋਨਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੱਗੇ ਲੋਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਸਨਅਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਫਲਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਰੈਪੋ ਰੇਟ

ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਯੂਰਪੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤਾਂ ਮਈ ਦੌਰਾਨ 8.11% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਰੂਸ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਸਟੋਨੀਆ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ 20.1% ਵਧ ਗਈ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ 7.8% ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਲੰਡਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰੀਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਧਾਉਣ ਵਰਗੇ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਨ।

ਕਰਜ਼ ਲੈਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਧੀ ਹੋਈ ਮੰਗ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਪਰ ਪਿਆ ਦਬਾਅ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਖੱਪਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਬਿਨਾਂ ਮੰਦੀ ਸਹੇਤਿਆਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟੀਚੇ ਵਜੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪੁਰਾਣੀ 2% ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਤੇਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਰਿਆਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ

ਡੰਗੇ ਦਾ ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿੱਚ 15.88% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਣਜ ਅਤੇ ਸਨਅਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਈ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਉੱਚੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਵਜ੍ਹਾ ਖਣਿਜ ਤੇਲਾਂ ਦੀਆਂ, ਕੱਚੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ, ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ, ਮੁਢਲੀਆਂ ਧਾਤਾਂ, ਗੈਰ-ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ, ਰਸਾਇਣਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੈ।

ਡਾਟੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ 12.34% ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਕਣਕ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਆਲੂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖਾ ਵਾਧਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ 56.36% ਸੀ ਜਦਕਿ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰ 10.55% ਅਤੇ ਆਂਡੇ, ਮੀਟ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ 7.78% ਫੀਸਦੀ ਸੀ। ਬੈਂਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਰਾਂ ਮਈ ਵਿੱਚ 40 ਬੇਸਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ 40 ਬੇਸਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਧਾ ਕੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਰੈਪੋ ਰੇਟ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚੇ ਟਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਜ਼ਾਰ ਉੱਪਰ ਮੰਗ ਦਾ ਬੋਝ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ, ਟੈਕਸ ਘਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਇਕਾਨਮੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਪਰ ਵੀ ਨਕੇਲ ਕਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰੈਪੋ ਰੇਟ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਈਟ ਮਨੀ ਨੀਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤਰਲਤਾ ਘਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਫਿਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਰਤਾਰਾ ਇਹ ਵੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਟਗਫਲੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸਿਰਫ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਨ ਕੁਝੇਰਾਂ ਉੱਪਰ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਨਕੇਲ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੁਧਰਨ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਦੂਜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੀਨ ਦੇ ਅੜੀਅਲ ਰੁਖ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ

(ਸਫਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਐਲਾਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚੀਨ ਨੇ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ 'ਤਕਨੀਕੀ ਰੋਕ' ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹੀ ਹਰਕਤ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਬਦੁਲ ਰਾਊਫ ਅਜ਼ਹਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਚੀਨ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਜ਼ਾਦਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ ਪੱਖੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਚੀਨ ਦਾ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ 'ਤੇ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੀਨ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਲਿਬਾਨ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੰਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ

ਸਭ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਠਿੱਠੀ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਰਤ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਲਵਾਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੈਂਕੜੇ ਚੀਨੀ ਐਂਪਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਚੀਨ ਨੀਤੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐੱਸ ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬੀਜਿੰਗ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਬੰਧ 'ਬੇਹੱਦ ਕਠਿਨ ਦੌਰ' ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਹੱਥ ਨਾ ਮਿਲਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਖੇਤਰ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਦੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਿਆਸਤ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਯਕੀਨੀ ਭਰੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਸੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਚੀਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਵਾਲੇ ਜਰਮਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸਥਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਮੁੱਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚੀਨ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਆਲਮੀ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੀ ਆਲਮੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲਮੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਖੇਤਰੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਗਲਿਆਰੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੀਨ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ 'ਵਨ ਚਾਈਨਾ ਪਾਲਿਸੀ' ਉੱਤੇ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੀਨ ਨੂੰ 'ਵਨ ਚਾਈਨਾ ਪਾਲਿਸੀ' ਦੀ ਵਾਜਿਬਤਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੱਦ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 2010 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਚਾਂ ਤੋਂ 'ਵਨ ਚਾਈਨਾ ਪਾਲਿਸੀ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਨ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੇਕਰ ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਚੀਨ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਤੀ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੱਜ ਸਕਦੀ।

Cosmetic & Family Dentistry

UPPAL DENTAL CARE

50 % Discount for Cash Patients

INVISALIGN

Call for Details
Straighten Teeth
Without Wires

FREE TEETH WHITENING WITH PAID EXAM,
X-RAY & CLEANING.
YOUR INSURANCE USUALLY COVER THESE SERVICES

Charanjit S Uppal
D.D.S.

Laser Treatment
Lumineers/Veneers
Dentures & Partial
Root Canals
Bad Breath
Cosmetic Dentistry
Crowns & Bridges
Tooth Extraction
Gum Treatment

**Strictly Maintained
Sterilization Standards**
**Most Insurance
Plans Accepted**

1191 W Tennyson Rd. # 4,
Hayward. (CA) 94544
510-786-1780

1750 CLEAR LAKE AVE
Milpitas, CA 95035
408-942-4400

www.uppal dental.com

Quick Lube & Smog

**We rent
U-HAUL**

OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

**691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544**

**PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330**

TASTE OF INDIA

specialist- Gurh Dee Barfee, Gurh Diyaan Jalebian

32 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ
ਵਧੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ
ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

**lunch buffet everyday
fresh jalebian every day**

ਗੁੜ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਫਿੱਕਾ ਕਲਾਕੰਦ
ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਇਮਰਤੀ

DEVINDER SINGH PABLA (OWNER)
510-791-1316

ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਲਈ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧ

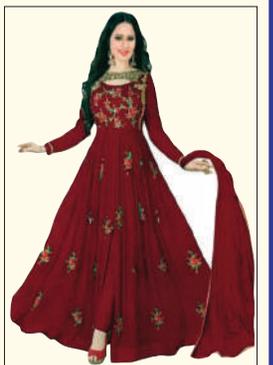
**5144 MOWRY AVE (ON FARWELL DR)
FREMONT, CA 94538**

510-773-8810

PREET FABRICS & APPLIANCE

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ,
ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿੰਗੇ ਅਤੇ
ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚੱਲੇ
ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਰੁਮਾਲੇ ਤੇ
ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER BOTH FABRICS & APPLIANCES

**APPLIANCES & LUGGAGE CROSS,
PARKER PENS, OSTER BLENDERS**

Watches (Seiko, Citizen & Swistar)
Shavers & Trimmers
Cellular Phones

Onkar Singh Saini

5156 Mowry AVE. Fremont. CA 94538
Tel- 510-797-7111

MOON Indian Cuisine
Moon Indian Cuisine
510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ,
 ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Fish Pakora

ਮੱਛੀ ਪਕੌੜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
 ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਾਬ ਜਾਮੁਨ ਤੇ ਵਿਆਹ
 ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ
 ਹਨ। ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Paul 510-978-7170

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਮੂਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਜ਼ੀਨ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
 Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

New Introducing
Chaat Corner
Raja King of Sweets Now Presents
 Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸ਼ੁਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT
- FALUDA KULFI
- GOL GAPPE (PANI PURI)
- KHASTA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

FAIRWAY BODY SHOP

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਡੈਂਟਿੰਗ ਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ
 ਐਸਟੀਮੇਟ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ, ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
 ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਤੱਕ-ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

Gurdial Aujla

Darshan Aujla
 510-750-6116

1421 Industrial Parkway West #C
 Hayward, CA 94644

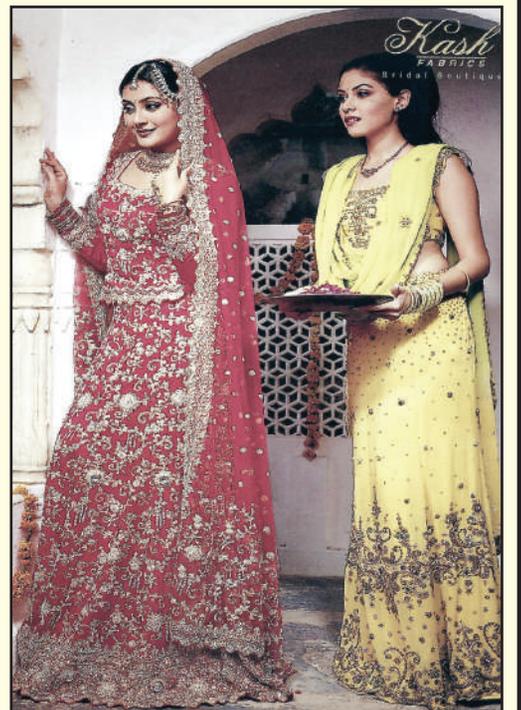
510-538-2983

Kash Fabrics

37 ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

1. Wedding Lehngas
2. Mens wear-shervani
3. Kurte Pajame
4. Sharara Suits.
5. Patiala. Suits.
6. pression stove jewelery
7. kids wear
8. Turbans (paggan). 80 colors
1. ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਹਿੰਗੇ
2. ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ
3. ਕੁੜਤੇ ਪਜਾਮੇ
4. ਸ਼ਰਾਰਾ ਸੂਟ
5. ਪਟਿਆਲਾ ਸੂਟ
6. ਗਹਿਣੇ
7. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ
- 80 ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗਾਂ

Kashmir Singh Dhugga
Gurjeet kaur Dhugga

kashfabrics@gmail.com

KASH FABRICS
 29576 Mission Blvd
 Hayward, CA 94544
510-538-1138

ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ

ਇਕ ਨਵਾਂ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ? ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖਾਓ ਖਾਣਾ

ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਵਿਟਾਮਿਨ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਟਾਮਿਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਚਰਬੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ, ਜਾਂ ਲਿਪਿਡ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਅਲਫਾ ਲਿਨੋਲੋਨਿਕ ਐਸਿਡ (ਏਐਲਐ), ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਓਮੇਗਾ-3 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਹੈ, ਅਤੇ ਲਿਨੋਲੀਕ ਐਸਿਡ (ਐਲਐ), ਜੋ ਇੱਕ ਓਮੇਗਾ-6 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ?

- * ਅਖਰੋਟ: ਅਖਰੋਟ, ਹੇਜ਼ਲਨਟ, ਕਾਜੂ, ਬਦਾਮ, ਪਾਈਨ ਨਟਸ।
- * ਬੀਜ: ਫਲੈਕਸਸੀਡ, ਚਿਆ ਬੀਜ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੇ ਬੀਜ।
- * ਤੇਲ: ਫਲੈਕਸਸੀਡ ਆਇਲ, ਕੈਨੋਲਾ ਆਇਲ, ਅਖਰੋਟ ਦਾ ਤੇਲ, ਸੋਇਆਬੀਨ ਆਇਲ।

ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ ਦੇ ਫਾਇਦੇ?

ਐਂਟੀ-ਇੰਫਲੇਮੇਟਰੀ

ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ, ਇਸਦੇ ਸਾੜ-ਵਿਰੋਧੀ ਗੁਣਾਂ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ, ਫਿਣਸੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਾਸੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਜਲਣ ਜਾਂ ਸੋਜ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਇਮੋਟਾਇਡ ਗਠੀਏ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਸੋਜਸ਼ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਮੀ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ

ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ ਓਮੇਗਾ-6 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹਾਈਡ੍ਰੋਟਿਗ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਨਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਮੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਚਮਕ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਵਧੀਆ

ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਪੌਲੀਅਨਸੈਚੁਰੇਟਿਡ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਓਐ ਅਤੇ ਓਓਓਐ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਕਿੰਨ ਬੈਰੀਅਰ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰੱਖਿਆ

ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪਰਤ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ ਦੇ ਲਿਨੋਲਿਕ ਐਸਿਡ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਤ ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਜਰਾਸੀਮ, ਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਕੀਟਾਣੂ, ਯੂਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦਿਲ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦਾ

ਅਧਿਐਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ ਦਾ ਸੇਵਨ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ੍ਰਿਪਤ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਨੂੰ ਪੌਲੀਅਨਸੈਚੁਰੇਟਿਡ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦੇ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੂਵੀ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ

ਵਿਟਾਮਿਨ-ਐੱਫ ਐਂਟੀ-ਇਨਫਲੇਮੇਟਰੀ ਅਤੇ ਇਮਿਊਨ ਗੁਣ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਨਸਕ੍ਰੀਨ ਲਗਾਉਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ ਪਰ ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ ਵਾਲਾ ਸੀਰਮ ਜਾਂ ਲੋਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਚਮੜੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਚੰਬਲ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ

ਵਿਟਾਮਿਨ ਐੱਫ ਦੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਚੰਬਲ, ਸੇਬੇਰੇਕ ਡਰਮੇਟਾਇਟਿਸ ਅਤੇ ਫਿਣਸੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੇਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹਰ ਘਰ 'ਚ ਹੀ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਨਿਯਮਿਤ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ, ਦੁਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਆਦਿ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਮਹੀਨੇ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਹਰਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਅੱਜ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਬਾਹਰਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਜਿਵੇਂ ਪੀਜ਼ਾ-ਬਰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਚਾਈਨਜ਼ ਫੂਡ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਚਾਈਨਜ਼ ਫੂਡ ਆਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਮੋਮੋਜ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਫਰਾਈ ਕਰ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਾਣਾ ਖਾਓ।

ਆਲਸ ਹੈ ਮਾੜੀ- ਇਕ ਤਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਗਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉਠਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਵੇਰੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਉਠਣ ਕਰਕੇ ਸੈਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਹਿਲਣ ਲਈ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਦੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਚਨ-ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੈਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਪੇਟ ਸਾੜ ਨਾ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵੀ ਕਬਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸਵੇਰ ਦਾ

ਨਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਪਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਕੱਪ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗੈਸ, ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਗਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ- ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਲਿਵਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ

ਇਹ ਬਵਾਸੀਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਖੂਨ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਲੋਨੋਸਕੋਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਂਤੜੀਆਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਆਂਤੜੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕਟਰ ਸਰਜਰੀ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੈਪੇਟਾਈਟਿਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ- ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਪੇਟਾਈਟਿਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਹੈਪੇਟਾਈਟਿਸ-ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਟੀਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੁਫਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵੀ ਸਸਤੇ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 99 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ 40-50 ਗ੍ਰਾਮ ਕੋਈ ਵੀ ਦਾਲ ਖਾਣੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਰੀਰ

ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ ਦਾ ਹੀ ਸੇਵਨ ਕਰਨ।

ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਟਰਾਂਸ ਫੈਟ- ਇਕ ਹੀ ਖੁਰਾਕੀ ਤੇਲ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸ ਫੈਟ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਟ ਤੇ ਪਾਚਨ-ਤੰਤਰ ਲਈ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਲ ਤੇ ਲਿਵਰ ਲਈ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਨਾਲ ਹੈਪੇਟਾਈਟਿਸ-ਬੀ, ਹੈਪੇਟਾਈਟਿਸ-ਸੀ, ਫੈਟੀ ਲਿਵਰ ਆਦਿ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੈਟੀ ਲਿਵਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਨੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਲ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਵੀ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਫਾਈਬ੍ਰੋਸਕੋਪ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਗਰ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਫੈਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

ਬਵਾਸੀਰ- ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ

ਧਨੀਆ- ਵਧੇ ਹੋਏ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਦਾ ਆਸਾਨ ਉਪਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਵਧੇ ਹੋਏ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਦਾ ਆਸਾਨ ਉਪਾਅ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ? ਜੀ ਹਾਂ, ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਧਨੀਆ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਅੱਜ ਧਨੀਆ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਡਾਈਟ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਖਰਾਬ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਭਾਵ LDL ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਨੀਏ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਧਨੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਫਾਇਦੇ

ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਸੋਜ, ਗੈਸਟ੍ਰਿਕ, ਦਸਤ, ਮਤਲੀ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਸ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਪਾਚਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੀਜ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਧਨੀਏ ਦੇ ਬੀਜ ਵਿਟਾਮਿਨ ਕੇ, ਸੀ, ਬੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਣਿਜਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚਮੜੀ ਅਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਉਮਰ ਵਧਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਐਲਰਜੀ ਅਤੇ ਲਾਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ?

ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ (LDL) ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ ਹਨ ਜੋ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਫਾਈਬਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਪੌਲੀਅਨਸੈਚੁਰੇਟਿਡ ਫੈਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਐਲਡੀਐਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਕਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਧਨੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਉੱਚ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਨੀਆ ਕਿਵੇਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ?

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧਨੀਏ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਫਾਈਬਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਧਨੀਏ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚ ਫੋਲਿਕ ਐਸਿਡ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਅਤੇ ਬੀਟਾ-ਕੈਰੋਟੀਨ ਵਰਗੇ ਕਈ ਮੁੱਖ ਵਿਟਾਮਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਮਚ ਧਨੀਆ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਉਬਾਲੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਣ ਕੇ ਪੀਓ। ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਲੈਵਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਰੱਖਣ 'ਚ ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਪਣਾਓ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਤੋਂ 60 ਮਿੰਟ ਕਸਰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਤਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਖਾਓ- ਕੇਵਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਲਓ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਓ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹੋ, ਤਾਂ ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਚਿਕਨ ਵਰਗੇ ਪੜਲੇ ਮੀਟ ਹੀ ਖਾਓ। ਲਾਲ ਮੀਟ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਮਕ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ। ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਅਲਕੋਹਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ। ਆਪਣੀ ਕੱਦ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਜ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੋ।

ਤਮਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਛੱਡੋ- ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣੀ ਬੰਦ ਕਰੀਏ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਗਰਟ-ਨੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਿਵ ਸਮੋਕਿੰਗ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਸਿਗਰਟ-ਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਹੋਵੋ।

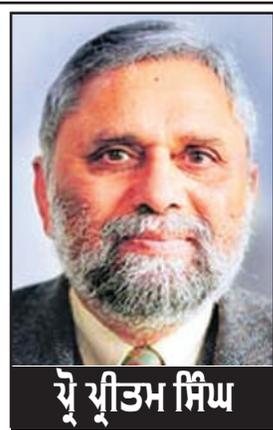
ਪੂਰੀ ਨੀਂਦ ਲਓ- ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣਾ ਅੱਜ ਇੱਕ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 7-8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਨੀਂਦ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ, ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦਾ ਜੋਖਮ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ- ਤਣਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ, ਸਰੀਰਕ ਗਤੀ-ਵਿਧੀ, ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖੋ।

ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ- ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਲੈਵਲ ਵੀ ਚੈਕ ਕਰੋ- ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਗਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ 47 ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਅਸਰ

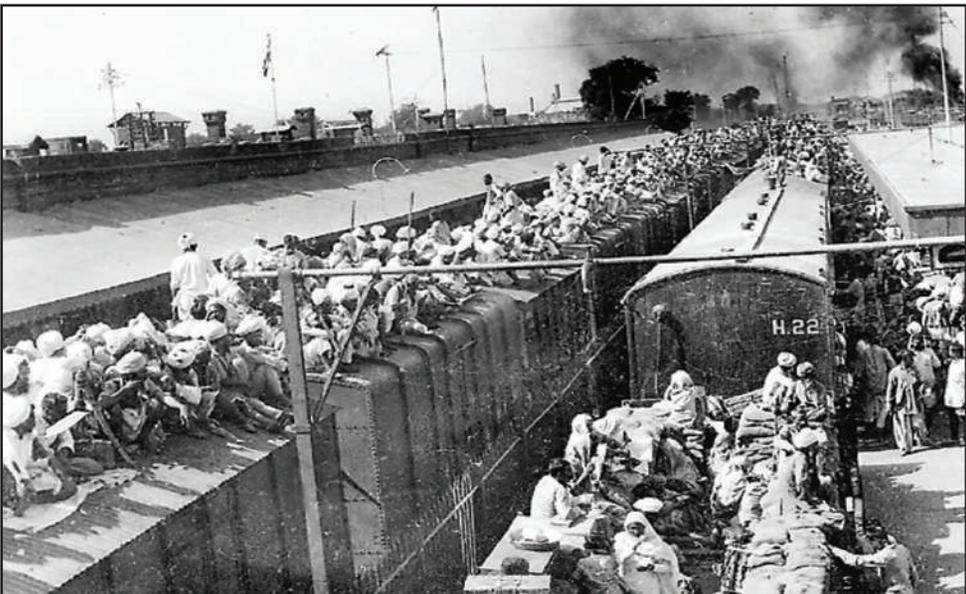
ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

1947 ਦਾ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ (15 ਅਗਸਤ) ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜਨਮ ਵਜੋਂ (14 ਅਗਸਤ) ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਜਸ਼ਨ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਵੰਡ ਦੀ ਉਹ ਅਕਹਿ ਪੀੜ ਵੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਲਗਭਗ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਹੋਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੰਡ ਦੇ ਝੰਬੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਮਸਤਕ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜ਼ਖਮ ਇੰਨੇ ਗਹਿਰੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਸ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਏ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸੰਤਾਪ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਉਪਰ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਪਏ ਅਸਰ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਤਕਨੀਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਕੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੱਦੋਬਦਲ ਨਾਲ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਵੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂਗ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਰੱਦੋਬਦਲ ਇਨਸਾਨੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀਆਂ ਮਾਨਵੀ, ਮਵੇਸ਼ੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਉਪਰ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਨਾਂਗ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਏ ਸਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ 1949 ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾਪੁਰਨ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਫੌਜੀ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਰਕ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਉਸ ਵਡੇਰੇ ਖਿੱਤੇ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਰਕ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਤਰਕ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਘੜਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹਿਰੀ ਸਿੰਜਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨਹਿਰੀ ਕਲੋਨੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਕੈਨਾਲ ਕਲੋਨੀਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਨਹਿਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਫੌਜ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਫੌਜੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਦਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪੁਰਸਕਾਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ

ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪਿੱਛੇ ਤਿੰਨ ਅੰਤਰ-ਸਬ-ਧਿਤ ਮੰਤਵ ਸਨ: 1) ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਉਣਾ; 2) ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਕ ਰਾਹੀਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ; 3) ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਨ

ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ। ਸਿਆਸੀ-ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁਖੀ ਪੈਟਰਨ ਲਈ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦਵਾਨ ਰਿਚਰਡ ਫੋਕਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਘਾਤ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਪੈਟਰਨ ਦੀ ਇਸ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਉਘੜਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਬੰਬੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ (ਵਰਤਮਾਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਖਿੱਤਾ), ਮਦਰਾਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ (ਵਰਤਮਾਨ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ), ਕਲਕੱਤਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ (ਵਰਤਮਾਨ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਖਿੱਤਾ) ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜਸੀ-ਆਰਥਿਕ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਵਧੀਆ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ

ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਖਾਲਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਲੱਛਣ ਹਨ: ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਉਨਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵੀ ਹੋਈ।

ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਭਾਰੂ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕ ਸੀ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਦ ਪੁੱਛ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ

ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹਿੱਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਮਾਰਗ ਉਦੋਂ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਖੁਰਾਕ ਆਤਮ ਨਿਰ-ਭਰਤਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਾਤਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਨਵੀਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁ-ਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਹਾਤੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਉਪਰ ਇਸ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਨੇ ਹੋਰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। 1947 ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ

ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਨਅਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜਿਆ ਖੇਤਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵੰਡ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਖੁੰਹਦੀ ਸਨਅਤ ਵੀ ਉਜੜ ਗਈ। ਸਟੈਟਿਸਟੀਕਲ ਅਬਸਰਵੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ 1947-50

ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਉਪਰ ਵੰਡ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਡੀ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ 90 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਹਸਤਸ਼ਿਲਪ ਇਕਾਈਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨਅਤੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਹੋ ਗਏ।" ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਕਰ ਕੇ ਸਨਅਤਾਂ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਉਪਰ ਵੰਡ ਦਾ ਨਾਂਗ-ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਉੱਨ ਦੀ ਸਨਅਤ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵੰਡ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰ ਪਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਘਟ ਗਿਆ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜ਼ਿਲਾ ਸੀ ਪਰ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਇਕ ਸਰਹੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਾਨ ਹੁਣ ਪਸ਼ਮੀਨਾ ਸ਼ਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਕਰ ਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਬਾਦੀ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਪਰ 1984 ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਇਸ ਹੈਸੀਅਤ ਉਪਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਪੱਖੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛਾ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪੁਨਰ ਉਥਾਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਵਡੇਰਾ ਤੇ ਅਹਿਮ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬਕ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਹੋਣ, ਸਰਹੱਦੀ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਭਾਂਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੁਨਰ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ- ਭੁੱਖੇ ਮਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੱਧ ਵਰਗ, ਹਰੇਕ ਤਬਕੇ ਦਾ ਜੀਅ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਮ ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੜਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਖਾਲਿਦਾ ਖਵਾਜਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਮੱਧਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਾਹਤ 'ਆਪਣਾ ਘਰ' ਅਤੇ 'ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਪੜ੍ਹਾਈ' ਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਖਾਲਿਦਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬਜਟ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਅੰਕੜੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਮਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਿਉਂ ਭਾਰੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਕੜਾ ਵਿਭਾਗ ਮੁਤਾਬਕ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤਕਰੀਬਨ 25% ਵਧੀ ਹੈ। ਦਾਲਾਂ 35 ਤੋਂ 92% ਤੱਕ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਜ਼ ਲਗਭਗ 60% ਅਤੇ ਮੀਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਚ 26% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ 40% ਅਤੇ ਫਲ 39% ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੁੱਧ 25% ਅਤੇ ਅੰਡੇ ਤੇ ਚਾਹ ਪੱਤੀ 23% ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਤਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਣ-ਪਾਊਡਰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਚਿਸ ਦੀ ਡੱਬੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਵੀ 25% ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਚ

18% ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 19% ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਚ ਵੀ 19% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਈਧਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 95% ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਚ 87% ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਲਿਦਾ ਖਵਾਜਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਘਰ ਚਲਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਲੋਕ ਹੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਟੇ ਨੇ ਹਾਲ 'ਚ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਸੈਕਟਰ

'ਚ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਔਸਤਨ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੀ ਉਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ

ਖਰੀਦਦੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਇਹ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।" ਖਾਲਿਦਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਤੇਲ, ਘਿਓ ਜਾਂ ਆਟਾ-ਦਾਲਾਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੁਰਗੀ ਅਤੇ ਮੀਟ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਾਜ਼ਾ ਖਾਣਾ ਪਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ।" "ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਬਰਿਆਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਛੋਲੇ-ਚੌਲ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਹ ਕਟੌਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।" ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿੱਲ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇ ਏਸੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਰਿਜ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਵੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿੱਲ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਆਇਆ ਹੈ।" ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਗਭਗ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੁਪਏ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾਲਿਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ/ਕਾਰ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਆਦਿ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪੈਟਰੋਲ ਦਾ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।" ਖਾਲਿਦਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਇੰਨੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਇੰਨਾ ਵੀ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣਾ

ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਗਰਮੀ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਤੀ ਚਿਦਾਂਬਰਮ ਨੇ ਜੋ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਈਸੀਆਈਆਰ ਅਰਥਾਤ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਕਰੇ।

ਕਾਲੇਧਨ 'ਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਤਹਿਤ ਪੀਐਮਐਲਏ ਕਾਨੂੰਨ 2002 ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 2005 ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਤਰਮੀਮ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦ ਪੀ। ਚਿਦਾਂਬਰਮ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਰਮੀਮਾਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਲੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸਫ਼ੇਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਤੇ ਲਗਾਮ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਾਲੀਆ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਈਡੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਘੁਟਾਲੇ ਅਤੇ ਈਡੀ ਨੇ ਖਣਨ ਘੁਟਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਿਹਾਰ, ਝਾਰਖੰਡ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਦੇ ਤਮਾਮ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਫ਼ਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਫ਼ਾਪੇ ਵਿਚ ਈਡੀ ਨੂੰ ਰਾਂਚੀ ਵਿਚ ਦੋ ਏਕੜ-47 ਰਾਈਫਲਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਘੁਟਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦੇ ਘਰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਫ਼ਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਫ਼ਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਜੋ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ 'ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 25-25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਦ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਵਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਆਰਜੇਡੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਘੁਟਾਲੇ, ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਖਣਨ ਘੁਟਾਲੇ ਅਤੇ ਲਾਠੂ ਯਾਦਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਘੁਟਾਲੇ ਦਾ ਸੱਚ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸੂਰ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ

ਚੁੱਕਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਮਰ ਕੱਸ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਈਡੀ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਧੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਰਗਰਮੀ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਈਡੀ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਤਮਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਡਿਜੀਟਲੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਡੀਬੀਟੀ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿੱਧੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜੋ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਮ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ, ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਹੂਲਤ ਫੀਸ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਖੋਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਖਾਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ

ਸੰਜੇ ਗੁਪਤ

ਵਿਚ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰੀਬ-ਕਰੀਬ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਹਾਰੇ ਕਮਾਇਆ ਧਨ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਅਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ

ਤਕ ਚੋਣ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਲਈ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਾਰ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ 17 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਠ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਚੰਦਾ ਅਨਜਾਣ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਖਰਚੇ ਦਾ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਵਿਧਾਇਕ-ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਇਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਅ ਹੱਦ ਵਿਚ ਧਨ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭੀੜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪੈਸੇ ਲਏ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਤਮਾਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਪੈਸਾ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਤਾਂ ਨਿਜੀਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਜਲਦ ਹੋਵੇ।

ਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤਕ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹੀ ਪੈਗਾਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ।

ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਭਾਰੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਸਬਕ

ਰੂਸ ਤੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਦਰਮਿਆਨ ਯੁੱਧ ਛਿੜੇ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦੇ ਰੁਕਣ ਦੇ ਕੋਈ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਯੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਰਵਾਇਤੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਰਮਿਆਨ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੁੱਧ ਜਿੰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਯੋਜਨਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਕਾਰਨ ਯੂਕਰੇਨ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਲਮੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਰੂਸੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਲੰਬਾ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੁਤਿਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਨ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਨਾਟੋ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਇਹ ਰੂਸ ਦੇ ਕੌਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ।

ਰੂਸ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਟਾਲਿਨਗ੍ਰਾਦ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਗ਼ੈਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਕਾਰਖ਼ਾਨਿਆਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੌਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਯੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। 1947 ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੰਬਾ ਫੌਜੀ ਤਣਾਅ ਝੱਲਣ

ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ 'ਚ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦਿਖਾਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਚਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫੌਜ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਹਿਰੂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ 'ਚ ਲਿਜਾਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ 1965 'ਚ ਲਾਹੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦੇਣਾ।

1971 'ਚ ਮਿਲੀ ਜਿੱਤ ਸ਼ਿਮਲਾ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਾਰਗਿਲ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਆਲਮੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਜਾਮਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਯੁੱਧ ਘੱਟ ਸਗੋਂ ਝੜਪਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫੌਜੀ ਤਿਆਰੀ ਉਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਲਾਕੋਟ 'ਚ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਅਭਿਨੰਦਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਾਟੋ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬਲਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਲਰਟ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ

ਰਿਹਾ। ਰੂਸ ਤੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਦੋਵੇਂ ਕਦੇ ਉਸ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਚੇਰਨੋਬਿਲ ਪਰਮਾਣੂ ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜੀ ਝੜਪਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਣੂ

ਯੁੱਧ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਨਾਟੋ ਦੇ ਰੂਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤਕ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਾਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਚੀਨ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਜੀ 695 ਹਾਈਵੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜੀ 219 ਹਾਈਵੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੀ 219 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 1962 ਦਾ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਜੀ 695 ਹਾਈਵੇ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮਿਲ ਕੇ ਸਕਸਗਾਮ ਘਾਟੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ-ਯਾਰਕੰਦ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰੇਗੀ ਸਗੋਂ ਫੌਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਚਿਨ ਜਿਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀਆਂ ਫੌਜ

ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗੀ।

ਚੀਨ ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਭੂਟਾਨ 'ਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਲਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਨਾਟੋ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਉਬਲ-ਪੁੱਬਲ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਜਾਂ ਦਖ਼ਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਫੌਜੀ ਬੜਤ ਦੇਣ 'ਚ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਿੱਤ ਬਿਨਾਂ ਯੁੱਧ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਰੂਸ ਨੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਚ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਬਰਸਾਤ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬਲ ਫੌਜ ਓਨੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਬੜਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਯੁੱਧ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਰੂਸ ਤਮਾਮ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਟੀਚੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੈਸ ਅਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਰੂਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਚੀਨ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਉਹ ਯੁੱਧ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ 'ਚ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲਮੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਕਦਮ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਲਮੀ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ 'ਚ ਖ਼ੁਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲਮੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ।

ਵਿਸਾਰ ਚੁੱਕਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 'ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤਾ' ਉਹ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਚੁੱਕਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਮੂਲ ਖਰੜਾ ਰਿਟਾਇਰਡ ਆਈ ਸੀ ਐਸ ਅਫ਼ਸਰ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਨ 1972 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 16-17 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, 28 ਅਗਸਤ 1977 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਕੱਤਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਵਿਡੰਬਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਲੰਬੀ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕਾਣੀ ਕੱਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਅਲਬੱਤਾ ਇਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਰਦ ਨੂੰ ਝਾੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ। ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿੱਗਜ਼ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਟਕਸਾਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚੰਦ ਕੁ ਨੇਤਾ ਬਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ 'ਚੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਰਤੀ ਦਰਅਸਲ ਪੰਜ ਦਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ ਉਹ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਟਾਪਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਓਥੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਢਾਈ-ਢਾਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੈਡਕਲਿਫ਼ ਲਾਈਨ ਨੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਏ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਆਬਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਹੋਰ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਦੋ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਸ਼ਾਸਕ ਵੀ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਟੁੱਟੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਫੁੱਟਿਆ ਲਾਵਾ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਆਖ਼ਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰਤਕ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਤਕਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੜ ਬਣੀ ਤਾਂ ਉਸ

ਲਿਆ ਸੀ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਟੱਕ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ। ਐਸਵਾਈਐਲ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਅਗਸਤ 1982 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਧਰਮ ਯੁੱਧ' ਮੋਰਚਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਵਾ ਲੱਖ 'ਮਰਜੀਵਤਿਆਂ' ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਕਟਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਈ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਚੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਲਗਾ ਕੇ 'ਜ਼ਿੰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ' ਅਖਵਾਏ। 'ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤਾ' ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਮਿਲੇਗਾ। ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਤਾਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ' ਬਣਨ ਤਕ ਗ਼ੈਰ-ਅਕਾਲੀ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦੇ ਰਹੇ। ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪਾਰੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 356 ਲਾ ਕੇ ਤੱਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸੰਨ 1971 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਤੋਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੀਟ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ 1972 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ 117 ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਿਜ਼ 24 ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸੱਤਾ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ 'ਚ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਦੇਜੰਸੀਆਂ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਫਲਸਰੂਪ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਮਾਵਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਟੀਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲਿਆ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੁੜੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ 'ਓਪਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ' ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸੀ।

ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਮੱਦ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਸੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗ਼ੈਰ-ਰਾਈਪੇਰੀਅਨ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਲੰਘਾ ਹੋਵੇ। 'ਮਤੇ' ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੇ ਸਨ, ਇੰਦਰਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਠੇਗਾ ਪੰਜਾਬ ਕੁਕਨੂਸ ਬਣ ਕੇ?

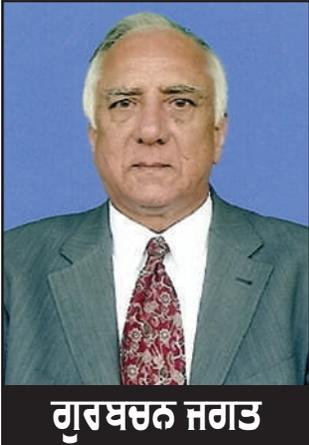
ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 75 ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਰੋਹ ਨਾਲ ਭਰੇ ਲੇਖ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਵੰਡ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ 'ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਣ' ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕਰੜਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਝੱਖੜ ਝੁੱਲਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਪੇਟਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਇਕ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਲਾਹੇ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਫਰੇਬੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਵੰਡ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਿਕਾਓ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਟ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲਈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ, ਮਿਲੇ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਰਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਰ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਫੈਲੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੂੰਝ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਿਰਫ਼ ਖੂਨ ਦੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਹਿਜਰਤ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਰਾਤੇ ਰਾਤ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਲੱਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਪੈਸਾ, ਨਾ ਜ਼ਮੀਨ, ਨਾ ਵਪਾਰ ਤੇ ਨਾ ਨੌਕਰੀ। ਉਹ ਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪ ਮਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਿਜਰਤ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹਾਲ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਰਜੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਨਰੋਮੇ ਨਾਲ ਜਰਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਹ ਤੁੱਛ ਹੀ ਸੀ)। ਉੱਜੜ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਕਾਨਪੁਰ, ਕਲਕੱਤਾ, ਬੰਬਈ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਵਸ ਗਏ। ਉੱਝ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵਿੱਸਰ ਗਿਆ। ਹਾਲੇ ਜਦੋਂ ਸੱਠਵਿਆਂ ਤੇ ਸੱਤਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ

ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਸਕੂਨ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਖੂਨੀ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਇਸ ਖੇਡ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਦੇ ਫਰੇਬ, ਮਕਰ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਘਾੜਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੁੱਬੀ ਸੁਲਝਾਉਣੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣ ਮਿੱਥ ਕੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਏ। ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਬਿਹਤਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਪੈਂਤੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਵਪਾਰੀ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਬਟਾਲਾ, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਪਲਾਇਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਦੌਰਫੜਾ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਿਰਲਾ ਟਾਵਾਂ ਪਲਾਇਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਪਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਇਸ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਟੀਚਾ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਨੱਬੇਵਿਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲਗਭਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਨਅਤੀ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਆਮ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਲਗਭਗ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਵਸਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਚਨ ਜਗਤ

R.PAL SINGH TAX PROFESSIONAL

ENROLLED AGENT

BOOKKEEPING ACCOUNTS PAYROLLS

TAX-INDIVIDUAL FAMILY, BUSINESS, TRUCKING, BOOKKEEPING ACCOUNTS, PAYROLLS & INCORPORATION, INSURANCE LIFE

Only-Agent. NOTARY, REAL ESTATE (SVA), EXPECTING REFUND : GET MONEY BACK FAST!

CALL: R. PAL. SINGH EA- 510-750-3464

EA 00097224, CRTP A44237 Realtor#148514,

Insurance Life- Only Agent #0G76896

39159 Paseo Padre Pkwy # 103, Fremont, CA 94538

Email: singhrpal@sbeGLOBAL.net Singhtax.com

Open 7 Days

Weekends/Evenings (Year Round Service)

Resonable Rates

Call for Appointment

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈ ਨੇਕ ਉਪਰਾਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ 'ਚ 'ਖੇਡਾਂ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਨਿੱਤਰਦਿਆਂ ਵਾਲੀਬਾਲ

ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਗ਼ੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ 'ਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ

ਜਾਂ ਕਿੱਲਿਆਂ 'ਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਲਿਆਉਣ-ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹੀ ਡੱਕ ਕੇ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੌ-ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਓਵਰਡੋਜ਼ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਤੋਂ ਨਸ਼ਾ-ਫੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਚ ਪੀੜਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਅਕਸਰ ਕੰਨੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ? ਇਸ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਇਹ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੜਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਯਤੀਮ ਹੋ ਕੇ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਵੈਣ ਵੇਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਲ 2015 'ਚ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਦੇ ਕਰੋੜ ਦੀ ਬਾਲਗ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ 1,2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਭਾਵ 2,32 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਇਕ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀ 'ਸੁਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂਥ ਐਂਡ ਮਾਸੇਜ਼' ਅਤੇ 'ਏਮਜ਼' ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਰਵੇਖਣ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ

ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 8,6 ਲੱਖ ਭਾਵ 4,5 ਲੱਖ ਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਟਾ ਕੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੜਿੱਕਿਆਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚਿੰਟਾ ਰੰਗ ਸਦਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਲੀਤ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚਿੰਟਾ ਦਰਅਸਲ ਹੈਰੋਇਨ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਸਮੈਕ ਤੇ ਬਰਾਉਨ ਸ਼ੁਗਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਆਪਣਾ ਵਰਨਣਯੋਗ ਅਤੇ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖੇਡ ਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਪਣਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਬੈਠ ਜਾਂ ਲੇਟ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤੇ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡਾਹੜੀ

ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੈਰੋਇਨ ਜਿਹਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਸ਼ਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁਣ ਤਕ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕੁੜੀਆਂ ਤਕ ਨੂੰ 'ਹੋਮ ਡਲਿਵਰੀ' ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਗ੍ਰਾਮ

ਹਾਕੀ ਦੇ ਜਾਦੂਗਰ ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ 1928, 1932, 1936 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੇ ਇਸ ਜਾਦੂਗਰ ਦਾ ਜਨਮ 29 ਅਗਸਤ 1905 ਨੂੰ

ਗੌਰਵ ਮੁੰਜਾਲ

ਇਲਾਹਾਬਾਦ 'ਚ ਹੋਇਆ। 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ 'ਚ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਹਾਕੀ 'ਚ ਚੰਗੀ ਯੋਗਤਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ 1926 'ਚ ਫੌਜ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਖੇਡਣ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਤੋਂ ਲਾਂਸ ਨਾਇਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1936 ਦੀਆਂ ਬਰਲਿਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿਟਲਰ ਉਸ ਦੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜਰਮਨੀ ਫੌਜ 'ਚ ਚੰਗਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਜਰਮਨੀ ਲਈ ਖੇਡਣ

ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ 'ਚ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮੁਹਾਰਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਖੇਡਦਿਆਂ ਗੇਂਦ ਉਸ ਦੀ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੇ 1948 ਤਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਖੇਡੀ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਡ ਜੀਵਨ 'ਚ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਧੇਰੇ ਗੋਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਡ ਜੀਵਨ 'ਚ 1000 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗੋਲ ਕੀਤੇ। 1956 'ਚ 51 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ 'ਚੋਂ ਮੇਜਰ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਓਲੰਪਿਕ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ 'ਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 2002 'ਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਾਕੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਜਾਦੂਗਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਠੇਗਾ ਪੰਜਾਬ ਕੁਕਨੂਸ ਬਣ ਕੇ?

(ਸਫ਼ਾ 17 ਦੀ ਬਾਕੀ) ਅਮਰੀਕਾ, ਇਟਲੀ ਤੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਰੁਖ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲਾਇਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਲਾਇਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦੇ ਅਤੇ ਅੱਖੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਏ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵੀ ਲੈ ਗਏ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਲਾਇਨ ਵਕਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਬਾਈ ਰੁਝਾਨ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਹਿਜਰਤ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁੜ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦੇ ਫ਼ੌਰੀ

ਜਾਂ ਲੰਮੇ ਦਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਜ਼ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀਆਂ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਨਾ ਪੈ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਧਰਤੀ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ - ਉਹ ਜਵਾਨੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠ ਕੇ ਬੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਕਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟ-ਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਹੈਮਲਟ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਡੈਨਮਾਰਕ' ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਹੈਮਲਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: "ਰਿਆਸਤ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗਲ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਅੱਗੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕੁਕਨੂਸ ਵਾਂਗ ਮੁੜ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਉਠੇਗਾ? ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ (ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ) ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਸ ਜਾਗ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣ-

ੀਆਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਵਗ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਨਸੀਬੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਤਿਹਾਸ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਹਿੰਸੇ ਜੰਗਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ ਨਾਲ ਲੜਾਈ, ਪਾਣੀਪਤ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲੜਾਈਆਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ 1965 ਤੇ 1971 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦਾ ਰਣਖੇਤਰ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੀਕਾਂ ਵਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਸੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਧਰਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅੱਗੋਂ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਟੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ (ਅਜੋਕੀ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ)। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਮਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਸਗੋਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਮਰਾਜ

ਉਸਾਰਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਾਬੂਲ, ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਲੱਦਾਖ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਆਪਣਾ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਲਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਬਣੇ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਨ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਹਾਓ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਕੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੁਕਨੂਸ ਉਠੇਗਾ? ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੜ ਉਠੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਢਾਲ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਦਾਰਥਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਚੱਕਰ ਬਣੇਗਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵੱਖੇ ਵੱਖੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹੱਦਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੰਸਾਰ

ਸਵਰਾਜਬੀਰ

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ; ਅਖਬਾਰਾਂ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਰਸਾਲੇ ਭਾਵ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਤੇ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; ਆਜ਼ਾਦ ਮੰਡੀ ਸਭ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ: ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ, ਚੀਜ਼ਾਂ/ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ, ਕਿਸਤਾਂ ਤਾਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਜ-ਮੇਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣੇ, ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੀੜ ਨਹੀਂ ਝੱਲਣੀ, ਬੱਸ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ; ਉਸ (ਹਸਤੀ) ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਐੱਨਡੀਟੀਵੀ (NDTV) ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਖਰੀਦ-ਵਿਕਰੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਾਲਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਗਲਤ ਹੈ; ਉਹ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਰਮਾਇਆ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ। ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਸਤ, ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਵੇਚਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਮਿਲਣਗੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਠ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ; ਉਹ ਦੀਵਾਲੀਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕੰਪਨੀ 'ਕੇਬਲ ਨਿਊਜ਼ ਨੈਟਵਰਕ (ਸੀਐੱਨਐੱਨ)' ਦੇ ਬਾਨੀ ਟੈੱਡ ਟਰਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਜਦ ਤਕ ਦੁਨੀਆ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜੀਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਹ (ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰ) ਸਾਡੀ ਅੰਤਿਮ ਖ਼ਬਰ ਹੋਵੇਗੀ।" ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਦੌਲਤਮੰਦ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ 1996 ਵਿਚ ਸੀਐੱਨਐੱਨ ਕੰਪਨੀ ਟਾਈਮ ਵਾਰਨਰ ਨਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣੀ ਪਈ; ਹੁਣ ਇਹ ਚੈਨਲ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੰਪਨੀ ਵਾਰਨਰ ਬਰਦਰਜ਼ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ। ਟੈੱਡ ਟਰਨਰ ਖੁਦ ਬੇਹੱਦ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੂਪਰਟ ਮਡਰੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ 'ਫਾਕਸ ਨਿਊਜ਼' ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਜਰਨਲ' ਤੇ 'ਨਿਊਯਾਰਕ ਪੋਸਟ' ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮਡਰੋਕ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਦਿ ਡੇਲੀ ਟੈਲੀਗਰਾਫ਼', 'ਦਿ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ' ਅਤੇ 'ਹੈਰਾਲਡ ਸਨ' ਦਾ ਵੀ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਤੇ ਐਮੇਜ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਬਾਨੀ

ਜੈਫਰੀ ਬੈਜੋਸ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। 'ਮੰਬਲੀ ਰੀਵਿਊ' ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਬਰਟ ਮਚੈਸਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਮੰਡੀ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਵੱਡੀਆਂ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਗ਼ਲਬਾ ਹੈ : ਡਿਜ਼ਨੀ, ਏਓਐੱਲ-ਟਾਈਮ ਵਾਰਨਰ, ਸੋਨੀ, ਨਿਊਜ਼ਕਾਰਪ, ਵਾਇਕੋਮ, ਵਾਈਵੋਡੀ ਅਤੇ ਬਰਟਲਸਮੈਨ। ਮਚੈਸਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਡਰੋਕ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨਿਊਜ਼ਕਾਰਪ ('ਏੱਸ ਫੋਰਪ) ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ 130 ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਕਈ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਟੀਮਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ।

ਰੇਡੀਉ ਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬੋਝੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਹਿੱਤ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸੰਦ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਮੀਡੀਆ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਹਿੱਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟੀ-ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰਿਆ; ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ।

ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ

ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਮੱਧ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਵੱਡੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਮੱਧ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਤਿਅੰਤ ਵੱਡੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰੁਣਾ ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਜਿਹੀ ਕੱਦਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਦਿ ਪੈਟਰੀਆਟ' ਨੂੰ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ।

ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਵਾਲੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕ-ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਲਗਾਇਆ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ

ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰ ਰੇਡੀਉ ਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ (ਬੀਬੀਸੀ) ਅਤੇ ਹਾਲੈਂਡ, ਸਵੀਡਨ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਫਿਨਲੈਂਡ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੀਡੀਆ-ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀਸੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਸਾਰਕ (National Broadcaster) ਹੈ। 1922 ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ 1926 ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਜਨਰਲ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ (ਜੀਪੀਓ)' ਨੇ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰੇਡੀਉ ਲਈ ਲਾਈਸੈਂਸ ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤਤਕਾਲੀਨ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਬੀਬੀਸੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜੌਹਨ ਰੀਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੈਨਲੇ ਬਾਡਵਿਨ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਕਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲਾ ਅਦਾਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜੌਹਨ ਰੀਬ, ਸਟੈਨਲੇ ਬਾਡਵਿਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਰੇਡੀਉ ਸੈੱਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬੀਬੀਸੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖ਼ਰਚਾ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ

ਲਾਈਸੈਂਸ ਫੀਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ; ਹਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਬੀਬੀਸੀ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀਸੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਆਪਣੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਇਕ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ; ਅਜਿਹੇ ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਰਸੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਬੀਬੀਸੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਡੈਨਮਾਰਕ, ਫਿਨਲੈਂਡ, ਆਈਸਲੈਂਡ, ਆਇਰਲੈਂਡ, ਇਟਲੀ, ਨਾਰਵੇ, ਸਵੀਡਨ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਸਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਸੀ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹਾਂ; ਪਰ ਸਾਡਾ ਜਨਤਕ ਅਦਾਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੀ ਸਾਖ਼ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਉ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਏਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਘਰਾਣੇ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ-ਮਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚ-ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲੀਆ ਕ੍ਰਿਸਤੋਵਾ ਨੇ 'ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਤੋਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰਲੀ ਸਪੇਸ/ਬਾ/ਰੂਹ ਗੁਆਚਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਸ਼ਿਕੰਜਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਆਪਕ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਸਿਰਜਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਜਮਹੂਰੀ ਜਨ-ਅੰਦੋਲਨ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ

ਐਤਕੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਅਗਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਤੇ ਸਗਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆਵਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਸਾਡੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਸ਼ ਵਿਚ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਮਨ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਅੰਸ਼ ਮਾਤਰ ਵੀ ਗ਼ਲਾਮੀ ਬਚੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੌ ਫ਼ੀਸਦੀ ਗ਼ਲਾਮੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਕੜ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਲੋਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨੁਸਖੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦਾ ਵਖਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਸਾਨੂੰ

ਦੂਜਿਆਂ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਮਿਆਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ

ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫਖਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ 'ਤੇ ਟੋਕ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ

ਦੌਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤਿਆਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਅਪਵਾਦ ਮੁਕਤ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੁਸਖਿਆਂ ਮੁਤੱਲਕ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਮਸਲਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ? ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸਕਰ ਕਾਕੇਸ਼ਿਆਈ ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦਰਅਸਲ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਦਿੱਖ ਖਾਸਕਰ ਰੰਗ ਪੱਖੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਮਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਲੀਕੇ

ਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਜ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ? ਪਹਿਰਾਵੇ

ਵਿਵੇਕ ਕਾਟਜੂ

ਨਾਲ ਸਬੰ-ਧਤ ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਕੁਝ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਉਥਾਨ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰਚ ਮਿਚ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪਿਛਲੇ 75 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀ ਜਦੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਹਿਮ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਹੋਤਾ ਹੈ ਸ਼ਬ-ਓ-ਰੋਜ਼ ਤਮਾਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਆਗੇ

ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਸੰਕੇਤਕ ਸ਼ਬਦ, ਨਾਅਰੇ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਜਿਹਾ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਤੇ ਅਨੋਖਾ ਮੰਜ਼ਰ ਸਿਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਹੋਸ਼-ਹਵਾਸ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਸੰਕੇਤਕ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਨਾਅਰਿਆਂ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਲਤ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨੀਤੀਗਤ ਸੋਧ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਾਂਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਨਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਮੁਲਕ ਦੇ 80 ਫੀਸਦ ਲੋਕ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਸਭ ਹੱਦਾਂ ਬੰਨੇ ਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਦੂਣ-ਸਵਾਏ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਧੀ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੇ ਨੀਤੀ ਘਾੜੇ ਤੇ ਅਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੇ

ਵੱਡੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਦੇ ਸਰਗਨਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੁਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਧੰਦਾ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੈਂਠ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਉਪਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਸਭ ਨੰਗੇ ਹਨ। ਅਧੋਗਤੀ ਦੇ ਇਸ ਆਲਮ ਵਿਚ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾ-ਸਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਪੁਲੀਸ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਰੋਕੂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਸਭ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਗਏ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੰਗ ਲਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਜਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਦਨ-ਦਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਡਗਮਗਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਵਿਧੀਵਤ ਵਿਹਾਰ, ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਜਾਬਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁੱਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਲਾਈਯਾਫ਼ਤਾ ਅਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਮ ਤੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਬਣਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜੇ ਸਥਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁੰਡਲੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕੇ ਡਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੁਲੀਸ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂ ਐਨਫੋਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਤੇ ਦਬਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਤਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਵੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ, ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀਜਨਕ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਫ਼ਾਇਆ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਬਹੁਮਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਸਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਨ-ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਨਿਰੀਖਕ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਤੇ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਹੋਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹਰਾਹਾਂ ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੇ ਡਾਕੂਆਂ ਵਾਂਗ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗਠਜੋੜਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸਾਮੰਤਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ

ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਔਖੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਟੇ ਲੂਣ ਦਾ ਭਾਅ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਕੁਰਕ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ ਚੋਰਾਂ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਢੋਲ-ਢਮੱਕੇ ਤੇ ਬੈਂਡ-ਬਾਜ਼ਿਆਂ ਸਮੇਤ ਬਾਣਿਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੰਗਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਮਰਾਹ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਨਾਇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਤਾਕਤ ਹਥਿਆ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1947 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਕੇ 'ਚ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮੈਚ ਕਰਵਾਇਆ

ਇਸ ਅਨੌਖੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੁੱਚਾ ਪਿੰਡ ਵਧਾਈ ਦਾ ਘਾਤਰ- ਪਾਲੀ ਯੂਐਸਏ

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ (ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ)- ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਕੇ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਮੁੱਚੇ ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ, ਸਮੂਹ ਕਲੱਬਾਂ, ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਗਸਤ 1947 ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਵਾਰੇ ਦੌਰਾਨ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਯਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮੈਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲੇਕੇ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ 'ਚ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਚ ਜੇਤੂ ਰਹੀ ਕਾਲੇਕੇ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਮਸੀਤ ਦੇ ਮੌਲਵੀ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਸਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਪਾਲ ਕਾਲੇਕੇ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਕਿਸਾਨ ਵਿੰਗ ਆਗੂ ਗੁਰਦਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਾਲੇਕੇ ਨੇ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਸੁਣਾਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਾਪਰੇ ਭਿਆਨਕ ਦੁਖਾਂਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੁਨਿਹਾਰ ਸਿਰਜਣ ਦਾ

ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮੈਚ 'ਚ ਵਿਸੇਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਭੰਗੜਾ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਰੰਗ ਕਰਮੀ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਪਾਲੀ ਧਨੌਲਾ ਯੂਐਸਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਨੌਖੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪਿੰਡ ਵਧਾਈ ਦਾ ਘਾਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਲੱਬ ਮੱਖਣ ਖਾਨ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਸਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕੇ, ਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਡਾ.ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ ਯੂਐਸਏ, ਫਿੰਨੀ ਕਲਾਲ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ, ਦਿਆਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਕੋਚ ਬਸੀਰ ਖਾਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਜੱਸਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਰਵੀਂ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ

(ਸਫ਼ਾਂ 19 ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਊਜ਼ ਸੂਟ ਅਤੇ ਖਾਸ ਟਾਈਆਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ; ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਭੀਮਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਬੁੱਤ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਟ ਬੁਟ ਪਹਿਨ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਮਹਾਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵਜੋਂ ਵਾਲਣ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਮੈਕਾਲੇ ਦੇ 1835 ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਦੀ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੂਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਕਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਕਮਤਰ ਗਿਣਦਾ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਉਸ

ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, 'ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅਧੀਨ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਤਰਜਮਾਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇ, ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਜਿਸ ਦਾ ਖੂਨ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ, ਸੋਚ, ਇਖਲਾਕ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਪੱਖੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੋਵੇ।'
ਕੀ ਮੈਕਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਵਾਕਈ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ? ਉੱਝ, ਰੋਹਬਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਢੰਗ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀਅਤਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਗੁਆਚੀ। ਦਰਅਸਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤਾਂ ਕੱਟੜ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਾਵੀਏ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ

ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਚੋਸ਼ਟਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਮਾਤ ਜਿਵੇਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ ਸੀ।
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਵਾਹਨ ਬਣੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਮਿਆਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, "ਭਾਈਓ, ਹੋਰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਦੁਨੀਆ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੰਦੀ ਰਹੇਗੀ? ਹੋਰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਾਂਗੇ? ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਪ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ?" ਬਿਲਕੁੱਲ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਖਾਸਕਰ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇੰਝ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਝੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਕਿਰਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ

ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਔਸ਼ਧੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੱਲਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਨਵਾਂ ਗਿਆਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਸਾਨੂੰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਗਿਣੀ ਜਾਵੇਗੀ? ਅਗਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫੌਜੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਭਾਰਤੀ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਮਹਾਨ ਫੌਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਫ਼ਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ- ਕੀ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਬਾਹਰ?

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1998 ਵਿਚ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੀ ਅਤੇ 2017-19 ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। 2017-19 ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਚੋਣ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ 24 ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਵਾਪਸ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ- ਇਕ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਹਿਲੋਤ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਰ ਵਧੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਹ 24 ਘੰਟੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਰਾਬਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ

ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸਲੀ ਤਾਕਤ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਚਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ

ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਪਾਰਟੀ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। 1939 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਈ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਪੱਟਾਭਈ ਸੀਤਾਰਮੋਈਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। 1969 ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੋਫ਼ਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਤਾਕਤ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਗਾਈ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਕਤ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਉਚਿਤ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹੇ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ 1998 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੀ ਅਤੇ 2004 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਪਰ 2014 ਅਤੇ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ 35 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਕਾਰਨ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਾਖ਼ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਗੂ ਜਬਰੀ ਬੋਧਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕ- 'ਇਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਹਿਲੋਤ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ

ਰਹੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ; ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੱਲ ਚੱਲਦੀ ਸੀ; ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਾਕ, ਤਹਿਸੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ। ਸਿਖਰਲੀ ਚੋਣ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। 1885 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਈ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ

ਚੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਰਿਹਾ, ਡੇਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ

ਚੀਨ - ਚੀਨ ਲੱਦਾਖ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ (ਐਲਏਸੀ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਡੇਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਖੇਤਰ ਚੀਨ ਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਾ 21 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂ ਚਰਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ। ਪਰ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ 'ਚ, ਓਛ 'ਤੇ ਤਣਾਅ ਦੇ

ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੇਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਚੀਨੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਚਰਵਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਡੇਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਦੇ ਸਾਦਲ ਦੱਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੀਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਟਕਰਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਚੀਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਵੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਭਾਰੀ ਫੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਮਨੋਜ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕਮਾਂਡਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਉਪੇਂਦਰ ਦਿਵੇਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ ਜੈਸ਼ਕਰ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੰਧ ਆਪਸੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਆਪਸੀ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ

ਦਰਮਿਆਨ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਹੱਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਫੌਜ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਸੋਸਾਇਟੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਲਾਂਚ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਜੈਸ਼ਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਸੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਆਪਸੀ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ।

350 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡੁੱਬਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਜਿੱਥੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ 'ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ' ਨਿਕਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਸਾਲ 1656 ਦੀ 4 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਨੋਇਸਤਰਾ ਸੈਨਿਓਰਾ ਦਿ ਲਾਸ ਮਾਰਵਿਲਾਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਡੈਕ 'ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਜੀ ਸ ਸ ਮਾਰੀਆ ਦਿ ਲਾ ਲਿੰਪੀਆ ਕਨਸੇਪਸੀਓਨ ਦੇ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰਵਿਲਾਜ਼ ਸਪੇਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਨਸੇਪਸੀਓਨ ਜਹਾਜ਼ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਇਕਵਾਡੋਰ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਇੱਕ ਚਟਾਨ ਕੋਲ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬਰਾਮਦ ਮੈਰੀਟਾਈਮ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਐਲਨ ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਕਾਰਲ ਐਲਨ ਨੇ ਇੱਕ

ਮਿਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸੈਂਟੀਆਗੋ (ਸੇਂਟ ਜੇਮਸ) ਦੇ ਕਰਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪੈਂਡੈਂਟ ਸੀ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅੰਡਾਕਾਰ-

ਚੇਨ ਅਤੇ 34 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਵਜ਼ਨ ਵਾਲੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਪਰ ਐਲਨ ਅਤੇ ਟੀਮ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਮਲਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ

ਕੁਝ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਗਿੱਟੀ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਫਾਸਟਨਰ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਹਲ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨਲ ਯੰਤਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਉਹ ਕਿਉਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ, ਜੱਗ, ਪਲੇਟਾਂ ਅਤੇ ਵਾਈਨ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ।

ਬਰਾਮਦ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਐਲਨ ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਮੈਰੀਟਾਈਮ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵੱਲੋਂ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਬਰਾਮਦ ਵਿੱਚ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਗੇ।

ਉਸੇ ਫਲੀਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਨੋਇਸਤਰਾ ਸੇਨੋਰਾ ਦਿ ਲਾ ਕਨਸੇਪਸੀਓਨ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨਲ ਗ਼ਲਤੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਾਰਵਿਲਾਜ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਚੱਟਾਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਗਿਆ। 30 ਮਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਡੁੱਬਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ 650 ਕਿਊ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 45 ਹੀ ਬਚ ਸਕੇ।

ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਮਾਰਵਿਲਾਜ਼ ਬਰਾਮਦੀਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।" ਐਲਨ ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟੁੱਟਣਾ, ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, 17ਵੀਂ ਅਤੇ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਸਪੈਨਿਸ਼, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫ੍ਰੈਂਚ, ਡੱਚ, ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮੀਅਨ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੁਕੜੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।"

ਆਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਉਹੀ ਕਰਾਸ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 12 ਹੋਰ ਪੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ 12 ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿੱਚ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਇੱਕ ਵੱਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸੰਸਥਾ ਆਰਡਰ ਆਫ ਸੈਂਟੀਆਗੋ ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਵਾਸਕੋ ਡੀ ਗਾਮਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤਿਆਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਫਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇ 1502 ਅਤੇ 1503 ਵਿਚਾਲੇ 21 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਰਮਾਡਾ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਉਹ ਅੱਠ ਸੂਰਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਪੰਨੇ, ਨੀਲਮ, 118 ਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਸੋਨੇ ਦੀ

ਪੈਟਮੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਬਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, "ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਲੂਕੇਅਨਸ ਲੋਕ ਇੱਥੇ 1,300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਸ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਲਗਭਗ 50,000 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਸਪੈਨਿਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਹਵੇਲੀਆਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹਨ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਵਾਂਗ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਖਾਈ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਕੈਰੋਬੀਅਨ ਤੱਟ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੈਂਡਰੂਮ, ਦੋ ਬਾਥਰੂਮ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਾਲਾ ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਪਨਾਮਾ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਚਾਰ ਬੈਂਡਰੂਮ, ਚਾਰ ਬਾਥਰੂਮ, ਵੂਡਨ ਫਲੋਰ ਵਾਲਾ ਘਰ ਵਿਕਰੀ ਵੀ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਡੇਲਿਨ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਡੈਕ ਹਵੇਲੀ ਖਰੀਦੋ।

ਚੜਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। "ਇਸ ਫੰਡ ਨੂੰ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਵਰਗੀ ਸਰਵਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਚੜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।" "ਇਸ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਸਰਵਿਸ ਨਾਲ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਚੜਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲ

ਹੈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਖੂਨ ਖਰਾਬਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਭਿਆਨਕ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ, ਤਸੱਦਦ ਆਦਿ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੀ

ਹਨ ਕਿ " ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।" "ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਕਰੀਏ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।" **ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ** ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਇੱਕ ਕਰਾਇਸਿਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਐਲੀਜ਼ਾਬੈਥ ਡਿਕਨਸਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਜਾਇਦਾਦ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਪਤੀ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ , ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਵਿਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਇਹ ਘਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਾਬਕਾ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਗੁਰੀਲਾ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਨਲਾਈਨ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਏਜੰਸੀ ਬੀਨਜ਼ (ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਐਫਫਾਰਬੀ ਦੇ ਲਈ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਸ਼ਬਦ) ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਯੁੱਧ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸਾਲ 2018 ਤੋਂ ਹੀ ਵਿੱਢੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਿਰਫ 12 ਮਕਾਨ ਹੀ ਵਿਕ ਸਕੇ ਹਨ। ਏਵਨਦਾਨੋ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਟੇਟ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪੂਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖੂਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਉਭਰ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਫ਼ਾਰਕ ਗੁਰੀਲਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਹੀਬੋਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਜੰਮ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਖੁੱਖਾਰ ਹਿੱਟਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਵਨਦੇਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਡੇਲਿਨ 'ਚ ਤਿੰਨ ਏਕੜ 'ਚ ਫੈਲੀ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਪਰ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਰਗਿਓ ਓਰਟਿਜ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਪਤੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਜਾਪ ਰਹੀ ਹੈ। 52 ਸਾਲਾ ਓਰਟਿਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਚੱਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਚੜਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਈ ਪਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਬੈਰੇਪੀ ਸੈਂਟਰ 'ਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਸੈਂਟਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਓਰਟਿਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਜੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਪੀੜ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਜੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਬਾਗੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਮੂਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜ਼ੋਖਮ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਬਲਕਿ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸੰਪਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਹੈ।" ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਏ। ਪਰ ਐਵਨਦਾਨੋ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੀਲਾ ਅਤੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਆਮ ਮਕਾਨਾਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸਟੇਟ ਏਜੰਸੀ ਮਹਿਜ਼ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਂਚ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ 10 ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੋਟੋਕੋਸਿਨੋ ਮੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਵੇਚਦਿਆਂ ਓਰਟਿਜ ਉਮੀਦਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੱਟੀ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਓਰਟਿਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਗਾਰਡਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ ਫੁੱਲ ਹੀ ਫੁੱਲ ਹੋਣ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੁੱਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੁੱਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ 1413 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ (10 ਕਰੋੜ ਪਾਊਂਡ) ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ 70 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵੱਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਿੰਸਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਮੈਡੇਲਿਨ ਦੀ ਮੋਟੋਕੋਸਿਨੋ ਮੈਂਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ। ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾਲ ਬਣੀ ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਸੰਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜੀ ਸ਼ਹਿਰ/ਕਸਬੇ ਦੇ ਮੱਧ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ 4,700 ਡਾਲਰ ਯਾਨੀ ਕਿ 3,385 ਪੈਂਡ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਹਵੇਲੀ 'ਚ 12 ਕਮਰੇ, 13 ਬਾਥਰੂਮ, ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਪੌੜੀ, ਲਾਉਂਚ ਬਾਰ, ਇੱਕ ਵਾਈਨ ਭੰਡਾਰ, ਕਈ ਪੂਲ ਅਤੇ ਫੁਹਾਰੇ ਹਨ। ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬਾਗ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਦਾ ਸ਼ੰਖ ਵਰਗਾ ਬਾਥਟੱਬ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਸੰਗਠਨ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੂਹ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਬਣੀ ਹੋਈ

ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਅਨਾਜ ਦਾ ਸੰਕਟ ਖੜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਚੀਨ ਦਾ ਸੋਕਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਮੌਸਮ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ 'ਚ ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਸੋਕੇ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ 'ਚ ਉਤਪਾਦਨ ਘਟਣ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਖੁਰਾਕ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮੱਕੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ 'ਚ ਉਤਪਾਦਨ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਈ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਮੱਕੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ 5ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਚੌਲਾਂ

ਲੱਖ ਟਨ), ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ (101.1 ਲੱਖ ਟਨ), ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ (56.9 ਲੱਖ ਟਨ), ਪੰਜਵੇਂ

ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਚੀਨ 211.4 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ (177.6 ਲੱਖ ਟਨ), ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ (5416 ਲੱਖ ਟਨ), ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ (43.5 ਲੱਖ ਟਨ), ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਥਾਈਲੈਂਡ (28.6 ਲੱਖ ਟਨ), ਮਿਆਂਮਾਰ (26.3 ਲੱਖ ਟਨ) ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ, ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ ਸੱਤਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ (18.8 ਮੀਟਰ), ਕੰਬੋਡੀਆ (10.9 ਮੀਟਰ) ਅੱਠਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ। ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ 124.7 ਲੱਖ ਟਨ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਬਾਹ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੀ। ਵਿਸ਼ਵ

ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਉ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ-

ਸਾਲ 2019 ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ (34.6 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ) ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਪਾਦਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ (261

ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਯੂਕਰੇਨ (35.6 ਲੱਖ ਟਨ), ਭਾਰਤ ਛੇਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ (27.2 ਲੱਖ ਟਨ) ਹੈ। ਟਨ), ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ (22.6 ਲੱਖ ਟਨ) ਸੱਤਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ, ਰੋਮਾਨੀਆ (17.4 ਲੱਖ ਟਨ) ਅੱਠਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਕੁੱਲ 245.8 ਲੱਖ ਟਨ ਮੱਕੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ 'ਚ ਚੀਨ 133.6 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ 103.6 (ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ) ਨੰਬਰ 'ਤੇ, ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੂਸ (74.5 ਲੱਖ ਟਨ), ਅਮਰੀਕਾ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ 52.6 ਲੱਖ ਟਨ, ਫਰਾਂਸ ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ (40.6 ਲੱਖ ਟਨ), ਕੈਨੇਡਾ ਛੇਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ (32.7 ਲੱਖ ਟਨ) ਹੈ। ਸੱਤਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਯੂਕਰੇਨ (26.4 ਲੱਖ ਟਨ), ਪਾਕਿਸਤਾਨ (24.3 ਲੱਖ ਟਨ) ਅੱਠਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। 2019 ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੁੱਲ 251.7 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ।

ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੇ 'ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਹੜਤਾਲ' ਕੀਤੀ

ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਇੱਕ ਅਨੋਖੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ? ਇਸ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਉਸ ਗਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2021 ਵਿੱਚ ਇਸ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਜਨਮ ਦਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿਜ਼ 26,06,00 ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 11,800 ਘੱਟ ਹੈ। ਸਾਲ 2018 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਔਰਤ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਬਾਂ ਹੋਰ ਨਿਗਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੇ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਔਰਤ ਔਸਤ 0.81 ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਾਲ 2020 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਪੁਆਇੰਟ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਜਨਮ ਦਰ ਦੀ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇਵੀਂ ਡੁਬਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਕਾਰਨ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਦੇਸ ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਨਾਮ-ਮਾਤਰ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋੜਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਗਿਣਤੀ 1.6 ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ।

ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ਵਰਾਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਤੱਕ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2021 ਲਈ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਵੀਂ ਜਨਮ ਦਰ ਲਈ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਵਰਗੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀਓਲ ਤੋਂ ਜੀਨ ਮਕੈਂਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਪੇਸ਼ਵਰਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਬਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ

ਭੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ। ਮੁਖ਼ਤਸਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਂ ਬਣਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੁਆਣੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਹਾਂ।" ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ

ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਨਮ ਦਰ ਉਲੇਖਣੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗੀ ਹੈ। ਸਪੇਨ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਅਤੇ ਲੈਟਿਨ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਵਰਨਣਯੋਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਝ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲੇ

ਔਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਔਰਤ ਔਸਤ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਨਮ ਦਰ ਘਟਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਕ ਦੀ ਉਮਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਨਸੰਖਿਆ

ਇੱਕ ਪਾਸੇ- ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਰਹੀ ਵਸੋਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉੱਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਰਚਾ ਵਧਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ- ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿੱਚ 2030 ਦੇ ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ "ਜਨਸੰਖਿਆਕੀ ਭੁਚਾਲ" ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਐਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਦੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਵਸੋਂ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 35% ਦੀ ਕਮੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਬੱਚੇ ਨਾ ਜੰਮਣ ਦੇ ਚਾਲੂ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਲੈਟਿਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਉਰੂਗੁਏ ਦੇ ਸਾਹ-ਮਣੇ ਵੀ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਰਗਾ ਹੀ ਇੱਕ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦਾ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2015 ਤੋਂ ਉਰੂਗੁਏ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਔਰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਰ 1.9 ਤੋਂ 1.4 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਸ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਰੂਗੁਏ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਕਿਉਂ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੀ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਯਾਂਗ ਵਾਂ-ਹੁਆ ਨੇ ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, "ਮੇਰੀ ਬੱਚਾ ਜੰਮਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਣੇਪੇ ਦੀ ਪੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਰਹਾਂਗੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੁਫਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਾਂਗੀ।"

ਕੀ ਹਨ ਨਤੀਜੇ

ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਇਕਨਾਮਿਕ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਨਤ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ

ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2020 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਜ੍ਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਨਾਲੋਂ ਮੌਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ 28,859 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਥੇ ਹੀ 20,007 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਹਰ ਔਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ

189 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਦਾ ਦਿਲ ਵਤਨ ਪਹੁੰਚਿਆ

ਪੁਰਤਗਾਲ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 200 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਪਰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਪੁਰਤਗਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਘੋਲ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਿਛਲੇ 189 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਾਰਮਿਲਡਹਾਈਡ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਫਲਾਸਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫੌਜੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੱਤ ਸਿਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 200 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਾ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੁਰਤਗਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਨ।" ਇਸ ਦਿਲ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਵਿੱਚ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਰਡ ਆਫ਼ ਆਰਨਰ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਫੌਜੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੇਲੋਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗੀਤ ਵਜਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਖੁਦ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਰਾਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਚੰਗੇ

ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਣ। ਸੱਤ ਸਿਤੰਬਰ, 1822 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦਾ ਸਮਰਾਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਦਿਲ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਦੇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦਾ

ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲੂਈਜ਼ ਇਨਾਲਿਓ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 7 ਸਿਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿੱਚ ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਗੇ। ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਨੇ ਦੇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਜਾਰਜ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ

ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ। ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪੇਡ੍ਰੋ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਤਲਬਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਇਸ ਲਈ ਪੇਡ੍ਰੋ ਦਾ ਦਿਲ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਜੋ ਖੁਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਫੌਜ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 1972 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ 150ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮਨਈ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੇਡ੍ਰੋ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਪਿੱਛੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਅਧੂਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੋਰਟੋ ਤੋਂ ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪੁਰਤਗਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੋਰਟੋ ਦੇ ਮੇਅਰ ਰੂਈ ਮੇਰੀਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਨਾਗਿਰਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੁਰਤਗਾਲ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿਲ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਸਵਾਗਤ
ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਅਫਸਰ ਐਲਨ ਕੋਟੇਲੋਰੋ ਸੇਲੋਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਇਸ ਦਿਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਮਾਨੋ ਸਮਰਾਟ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ

ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵੀ ਸਨ।" ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਦਾ ਜਨਮ 1798 ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵੀ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਬਸਤੀ ਸੀ। ਨੇਪੋਲੀਅਨ ਦੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪੁਰਤਗਾਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੇਡ੍ਰੋ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 1821 ਵਿੱਚ ਡੌਮ ਪੇਡ੍ਰੋ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿੰਗ ਜੌਹਨ-ਤੀ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਹਿੰਜ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ

ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਤਪੈਦਿਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਪੋਰਟੋ ਸ਼ਹਿਰ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪੋਰਟੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇੱਕ ਚਰਚ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 1972 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ 150ਵੀਂ ਸਾਲਗਿਰਾ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਓ ਪਾਓਲੋ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਓ ਪਾਓਲੋ ਦੇ ਇੱਕ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।
ਪੇਡ੍ਰੋ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਦਿਲ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ। ਕੁਝ ਰਿਸਚਰਾਂ ਨੇ ਸਮਰਾਟ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰ-ਪਤੀ ਜਾਇਰ ਬੋਲਸ਼ੇਵਲਾਰੇ ਮੁੜ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਲੜ

MISSION PEAK BROCKERS, INC

For the best possible price and highest profit, call a Business Professional.

As the **President of Mission Peak Brokers, Inc.** and also a **Commercial Real Estate Broker**, I offer you guidance that is based on extensive experience in Sales. Acquisition and Financing of Commercial Real Estate and the purchase of businesses.

Mission Peak Brokers, Inc. is a leading **Business Brokerage** firm based in the San Francisco Bay Area providing the services required for the sale and acquisition of main street retail business opportunities and commercial real estate as well as an all-inclusive assistance with the business and commercial loan process.

We are here to secure your objectives through a standard of aggressive diligence, measurable integrity and the highest standard of excellence **knowing our client's satisfactions is our ultimate goal.**

CALL A PROFESSIONAL AND GET THE BEST POSSIBLE PRICES AND HIGHEST PROFITS

I am a top rated Business and Commercial Real Estate broker with vast experience in Sales.

Acquisition and Financing of Commercial Real Estate.

GET TOP DOLLAR\$

FOR YOUR COMMERCIAL PROPERTY

CALL TODAY

(510) 490-9705

hssidhu@gmail.com
www.missionpeakbrokers.com

**Harpreet "Harry" Sidhu, CBB
Broker/president**

**BRE Lic #1433114
Broker Lic # 01792260**

